

Solent James

Lisfene

SHOUT
SHARE IT

Annotation

Я свечкі запаліў, у пакоі цішыня велікодная. Бачу Бацьку...
Крынкi халаднаногія! Іду ў даліну пачатку свайго — готыка
дзяцінства на небакраі. На вашых выганах бесклапотнасці і ў
вішніх радасці рэха загуляла са мною ў схованкі. Чырванею,
засаромлены сталасцю. Крынкi вячэрнезвонныя! Кіра-пані
хараством візантыйскім сваім не асудзіла мяне на будзённасць.

- Sokrat Janowicz / Сакрат Яновіч
- Вяртанне ў Крынкi / Powroty do Krynek
- Беларускаму слову / Modlitwa
- Роднае / Ojczyść
- Веры / Wierę
- * * * / * * *
- Сны / Sny
- Фэст / Odpust
- Існаванне / Istnienie
- Загоны / Zagony
- Валошка / Modrzanka
- Гасцінец / Gościniec
- Касец / Kosiarz
- Увечары на Сакольскай / Wieczory na Sokólskiej
- У глыбі дзяцінства / W głębi dzieciństwa
- Сыну / Do mojego syna
- Прыехаў / Odwiedziny
- Гандляру сумленнем / Handlarzowi sumieniem
- Адрачэнне / Odręcenie
- Аднойчы / Pewnego dnia
- Вёскішча, багіня ганьбы / Wiocha — bogini zawstydzienia
- Адысея паўмешчаніна / Odyseja półmieszczanina
- Збажынка / Żdźbło żyta
- У бок Юраўцаў / W stronę Jurowiec
- Шчасце / Szczęście
- Лета ў Мокрым / Lato w Mokrem
- За Ярашоўкаю / Za Jaroszkówką
- Шпацыр па новай перыферыі / Spacer na peryferiach miasta
- Вуліца Касцельная / Ulica Kościelna
- Прыгожай / Najwyższe piękno
- Трэцяя пара / Trzecia pora
- Нінка / Ninka
- Яе пачатак жыцця / Jej początek życia
- Начлег / Nocleg

- Навальніца на хутары / Burza nad chutorem
- У Грыбоўшчыну / Do Grzybowszczyzny
- Пору / Pory
- У Калядны адпачынак / Boże Narodzenie w Krynkach
- Занатоўкі для памяці / Zapiski dla pamięci
- Глыбокай восенню / Różna jesień
- Доўгая смерць Крынак / Długa śmierć Krynek

Sokrat Janowicz / Сакрат Яновіч

LISTOWIE / ЛІСТОЎЕ

Падрыхтаванае на падставе: Sokrat Janowicz, Listowie/Лістоўе,
— Białystok: Biblioteczka Białoruskiego Stowarzyszenia Literackiego
„Białowieża”, 1995. — 130 s.

ISBN 83-85918-04-3

Рэдактар: Jan Czykwin

Copyright © 2013 by Kamunikat.org

Вяртанне ў Крынкі / Powroty do Krynek

Вяртанне ў Крынкі

Я свечкі запаліў, у пакоі цішыня велікодная. Бачу Бацьку...

Крынкі халаднагія! Іду ў даліну пачатку свайго — готыка дзяцінства на небакраі. На вашых выганах бесклапотнасці і ў вішнях радасці рэха загуляла са мною ў схованкі. Чырванею, засаромлены сталасцю.

Крынкі вячэрнезвонныя! Кіра-пані хараством візантыйскім сваім не асудзіла мяне на будзённасць. І, магчыма, супроць волі яе пайшоў я тады прэч з бязбожнай верай у Купалу.

Крынкі ціхалістыя! Вяртаюся пяццю дарогамі пыльнымі з пустыняў жыцця ў крыніцах вашых абмыцца. Знявечаны сударгамі смутку, не паказваюся...

Свечкі гаснуць без памяці.

Powroty do Krynek

Zapaliłem świeczki w pokoju ciszy wielkanocnej. Widzę ojca...

Krynki — chłodnostope! Schodzę w dolinę swojego poczęcia: gotyk dzieciństwa na nieboskłonie.

Na waszych wygonach beztroski i we wiśniach radości echo się bawiło ze mną w chowanego. Wstydzę się zarumieniony dojrzałością.

Krynki wieczorno-dzwonne! Kiro-panne! Swym bizantyjskim pięknem odgradzałyście mnie od codzienności. Lecz potrafiłem, mimo waszej woli, odejść z bezbożną wiarą w Kupalę.

Krynki cichego listowia. Powracam pięcioma pylnymi drogami z pustyni życia w waszych źródłach się obmyć. Zniweczony bizunami smutku, ledwie jest.

Bez pamięci świeczki muszą zgasnąć.

przel. Jan Czopik

Беларускаму слову / Modlitwa

Беларускаму слову

Беларускае слова, ты мая айчына! Мой сон ля акна цвета-ліпнёвага ў рانیцу пчаліную. І пошум пушчы стрункахвойнай, і весялосць густазялёная. Ты, як дзяцінства, ідзеш за мною.

Слова матчынае, ты мая сляза! Мая трывога ў вечары кахання чыста-квяцістага, у садзе юнацтва. І чарнабрывы позірк дзяўчыны сарамлівай і бяссонне зорнае. Ты, як лес, паўстаеш у даляглядзе нязбытым.

Слова роднае, суме мудры! Радасць неўгамонная, што часам лунае вяселькаю на небе краіны майго прызначэння. І няспешна павучаеш мяне жыць сваім розумам ды гасцінцам ісці шырокім праз годы ўсяго раз адзін дадзеныя. Ты, як той сябар шчыры, не пакінеш і ў няшчасці.

Я табе толькі, слова ты маё беларускае, веру ды кланяюся.

Бог ты мой!

Ты мая рэлігія!

Modlitwa

Słowo białoruskie, ojczyzna moja! Mój śnie przy oknie u pachnących lip w pszczeli poranek. Puszczański szumie sosnowych okolic, radości gęsta, radości zielona. Niczym dzieciństwo — zawsze jesteś ze mną.

Słowo matczyne, słowo — łzo! Trwogo wieczorów kochania, kwitnących czysto wśród sadu junactwa. Szybkie spojrzenie wstydlivej czarnobrewy i bezsenności gwiazdzista. Losie wschodzący na nigdy nie przekroczonym widnokręgu.

Słowo rodzinne, mądry smutku! Szczęście nie uciszone, jaśniejące dorocznie wigilijną barwą na niebie przeznaczenia. Uczysz mnie nieśpiesznie żyć własnym życiem i wędrować szerokim gościńcem przez rozdane lata. Ty, jak szczerzy przyjaciel, nie porzucisz w biedzie.

Tobie tylko, słowo białoruskie, kłaniam się i wierzę.

Boże mój!

Religio moja!

Przeł. Jan Czopik

Роднае / Ojczyść

Роднае

Я іду сваім полем.

Дзяцінства маё маячыць на небакраі; клёны ля дарогі надта ж выраслі.

Уваходжу ў дом. На сценах яго іканастанас успамінаў маіх, з матчынай усмешкай далёкай. Пшанічнае сонца.

За акном сад маладосці адцвіў, расчырванеўшыся спеласцю. На лугах кахання косяць атаву ў кашулях прапацелых. У малатарных прыгуменнях плён пыліць умалотам. І дзесьці рохканне пудовае, і рыканне белапеннае...

Добры конь жаданняў не скапыціўся.

У зелені задаволенасці і пад блакітам радасці буйнее шчасце неветрагоннае.

І гэтак думаю сабе, што Айчынай з'яўляецца не толькі вялікі супольны абавязак — і мае яе не адзін той, хто хоць раз заплакаў...

Ojczyść

Idę swoim polem.

Dzieciństwo moje snuje się na widnokręgu, klony u drogi wyrosły nad podziw.

Wchodzę do domu. Na ścianach ikonostas: zapamiętał moich najbliższych i daleki uśmiech matczyzny.

Pszeniczne słońce.

Za oknem sad młodości; przekwitły, rozczzerwienia się dojrzałością. Na łąkach kochania drugi pokos koszą; w przepoconych koszulach. Na gumnie kurzawi się młocka. I skądś dolatuje chrząkanie pudowe i porykiwanie białopienne...

Dobry koń się nie potknie.

W zieleni zadowolenia i pod błękitem radości szczęście nielekkomyślne. I wiem, że Ojczyzna, to nie tylko wielki zbiorowy obowiązek — i że ma ją nie tylko ten jeden, kto chociaż raz zapłakał...

Przeł. Jan Czopik

Веру / Wierzę

Веру

Веру ў каханне крынічна-чыстае, ды розум нябесна-бяздонны, і ў годнасць таполеблакітную. І ў смутак, поле асенняе, веру, і ў радасць, квітненне ўрачыстае, даступныя слязам распачы альбо захаплення. Веру ў спакой, зорку нявечную, і ў зямлю, глыбіні невядомыя, што даюць несканчонасць паўтарэнняў альбо бесмяротнасць. І ў гнеў, вяртанне заўзятае, і ў маўчанне, жанчыну зганьбаваную, што дакранаюцца сумлення жывога альбо ўяўлення...

Веру ў жыццё, смерць яго і ўваскрашэнне. І ў вечнае, бо бязмежнае. І ў чалавека. І ў свет веру!

Wierzę

Wierzę w miłość źródłano czystą i w rozum jak niebo bezdenne, i w godność topolobłękitną — na obraz i podobieństwo Chrystusa wysnionego przez niewolników zazdroszczących tym, którzy umierać. I — w smutek, pole jesienne, i w radość, kwiat uroczysty, dostępny łzom rozpachy albo zachwyty. I — w spokój, gwiazdę spadającą, i w ziemię, nieznane głębie, dające nieskończoność przemijania albo nieśmiertelność. I — w gniew, uparte powroty, i w milczenie, kobietę zhańbioną, targającą żywym sumieniem albo wyobraźnią.

Wierzę w życie, jego śmierć i zmartwychwstanie.

I w wieczność, bo bezbrzeżna.

I w świat —

Wierzę!

przeł. Jan Czopik

* * *

Ідуць тыя, янычары імперыі АБЫ-ЖЫЦЬ з шаблямі крывымі, як сумленне, з мушкетамі, у якіх кулі бяздумнасці. Ім усё роўна, чыю зямлю таптаць. Ідуць: лева, лева, лева!

Гавораць. Языкі ў іх кавалкамі мяса. Мова іх не ад сэрца гарачага, але ад звону золата яна. Кожнае слова яе — дукат: купляюць, купляюць, купляюць!

На ўсходнім рынку ўсё можна купіць і прадаць. „Ма-ая-я-аа мо-о-ва-а-а-а не-э-э з пы-ышны-ых са-а-ло-о-она-а-аў-ау-у!!!!...” Слова яе — паўдуката, па чвэрць дуката і менш! Па два, чатыры і больш слоў маіх за адно, янычарскае. За бесцань!

Калі будуць прадаваць, хачу быць слязамі горычы іх. І плакаць! Калі мову маю паставяць пад сценку абыякавасці, хачу быць яе крыкам! І памерці, маючы гадоў трыццаць тры. Калі ж пачнуць хаваць яе ў магілу, хачу быць канём князя Яцвягіі.

Каб не расстацца з ёю, беларускаю!

Ідуць тыя...

* * *

Idą owi, janczarzy imperium ABY-ZYC, z szablami krzywymi jak sumienie, z muszkietami nabitymi kulami bezmyślności. Wszystko im jedno, czyją ziemię depcą; idą: lewa, lewa, lewa!

Mówią. Ich języki to kawałki mięsa, ich głos to nie ton gorącego serca, lecz dźwięk złota; każde ich słowo — dukat: kupują, kupują, kupują!

Na wschodnim rynku wszystko jest do kupienia i sprzedania. Moja mowa me z pysznych salonów!" Jej słowa — półdukatowe, ćwierćdukatowe albo zupełnie bez złotego kruszcu. Dwa, cztery i więcej moich słów za jedno, janczarskie. Za bezcen!

A kiedy je będą sprzedawać, chcę być ich łzami gorzkości. I płakać. Kiedy mowę moją postawią pod ścianą bylejakości, chcę być jej krzykiem. I umrzeć, mając trzydzieści trzy lata. Kiedy zaczną grzebać ją w mogile, chcę być koniem księcia Jadźwingów.

Żeby nie rozstać się z nią, białoruską!

Idą owi...

Przeł. Jan Czopik

СНЫ

Сніцца начамі роднае поле. І прыгумень зялёны, вясенні, дзе падпасваў я Красулюперадойку... Дзічка на ўзмежку маніць пладамі, і ветрык у лісцях яе весяліцца; на ёй ірваў я грушы, на гнілкі... Маліннік сапрэлы затхнуўся ў спецы ды горбіцца ў годы старыя; у ім любіў я гуляць у хованкі... Рэчка, што за лугам, цурчыць між каменяў. І агаліла яна плыцізны залацістыя, на якіх лавіў я калюшак.

З гнязда буслінага кола тырчыць на гумне. І дашчэнт у расохлася кола. Няма буслоў, няма іх, няма...

Няўжо можна сабе выбраць айчыну?

Sny

We śnie przychodzi rodzinne pole. I zieloność niewyobrażalna za gumnem, gdzie pasalem Krasulę-Pieredojkę. Dziczka na przymiedzy wabi owocami i wietrzyk w jej listowiu dokazuje; z niej rwałem grusze na gniłki. Maliniak w skwarze ciężko oddycha i pochyla się ku latom; lubiłem w nim bawić się w chowanego... Rzeczulka za łęgiem wiecznie szemrze wśród kamieni i płycizn złocistych, na których łowiłem koluszeki.

Po bocianim gnieździe zaś sterczy na podwórzu pod płotem jeno koło. Rozeschło się doszczętnie. Nie ma klekociaków, nie ma już, nie ma... Czy możliwe jest zatem obranie sobie nie drugiej, lecz innej ojczyzny?

Przeł. Jan Leończuk

Фэст

Цень Візантыі ў пошуме клёнаў, бяроз. Гнілыя dranki зелянеюць мохам у месячнай бяжкласці.

Капліца...

Тырчыць праваслаўе над злежаным пяском магіл. Асколак Русі ля падножжа дзевятай хвалі ўбогіх пагоркаў. Матчын енк і плач дзіцяці тоіцца ў пацямнелай выспе зеляніны, заціснутай каменным абручом — у чыстым полі, за дарогай, пад высокім небам. Маці забрала з сабою горыч жыцця; краскі свету ў вачах дзіцяці рассыпаліся ў прах.

Топчуцца і поўзаюць па іх сваякі ў экстазе — госці фэставай традыцыі. Жальба разменена на дробныя манеты, малебны па чарзе становяць на калені жывых. Да змяркання, да позняга вечара...

Гора хаваецца ў бяссоннай ночы. Спачуванне здаровым сном храпе да світання.

Odpust

Cień Bizancjum w poszumie klonów i brzoź. Na zbutwiałych gontach zieleni się mech w miesięcznej bladeści.

Kaplica.

Ze zleżącego piasku mógł wystercza prawosławie. Odprysk Rusi u podnóża dziewiątej fali ubogich pagórków. Matczyny jęk i dziecięcy płacz tai się w wyspie pociemniałej zieleni zaciśniętej obręczą — pod dziewiątą falą zapomnielisk. Matka wzięła gorycz życia ze sobą; barwy świata w dziecięcych oczach rozsypały się w proch.

Cisną się i pełzają po nich w ekstazie swoi — goście świątecznej tradycji. Żal wymieniony na grosze, nabożeństwa kolejno rzucają na kolana żywych. Do zmierzchu, do późnego wieczora...

Rozpacz chowa się w bezsennej nocy, współzucie ma zdrowy sen i chrapie do świtania.

Przeł. Jan Czopik

Існаванне / Istnienie

Існаванне

У сонечнае лістападдзе клёны і бярозы ў ялінах — бы нявечнае ў вечным. Пабялелыя ды пажаўцелыя — у маладой зелены. Як прыпамінае! Таму першай парою года, якую прыдумаў чалавек, з'яўляецца восень...

Ці дзіця думае аб смерці?

Каб гусцей жыць, прыдуманы гадзіны і хвіліны. Бачу лічбы ў вачах тых, што спяшаюць на работу, у кіно, на спатканне або да знаёмых. Прыдумалі таксама вагу і шмат чаго яшчэ, не гаворачы ўжо пра зялёна-шкляныя слепнякі на скрывахаваннях.

Ці можна пералічыць прыдуманнае?

Найперш прыдуманы пачатак і канец, з перакананнем, што гэта можа мець значэнне ў бясконцасці, а не толькі з жадання быць патрэбным. Хто зразумеў сваю непатрэбнасць — памірае... Аднак жа трэба адразу сказаць, што і патрэбнасць з'яўляецца такой жа выдумкай, як грошы, або машыны, ці бомбы.

Прыдумваем дзеля штораз іншага існавання. Але існаванню напляваць на ўсё тое, і нават на тое, ці прыдумаем сэнс свету або параскідаем яго ў пылінкі атамаў. Што ні зробім — з'явіцца тым жа існаваннем, як бацькі ў сыне, зямлі ў людзях, матэрыі ў электронах, у нічым. У бясконцасці.

Istnienie

W słonecznym czasie opadania liści — klony i brzozy wśród jodeł niby doczesne przy wiecznym. Pobieliała i pożółkła starość obok zieleni. Jak memento. Dlatego wydaje się, że pierwszą porą roku, jaką wymyślił człowiek, była jesień.

Czy dziecko myśli o śmierci?

Żeby żyć intensywniej, wymyślono godziny i minuty. Widzę przesuujące się cyfry w oczach ludzi śpieszących do pracy, do kina, na spotkanie albo do znajomych. Wymyślono wagę i Bóg wie co jeszcze, nie mówiąc już o szklanych ślepiach regulatorów ruchu na skrzyżowaniach naszego stulecia.

Czy można zliczyć wymyślone?

Najpierw wymyślono początek i koniec, wierząc, że będzie to mieć znaczenie w nieskończoności, a nie dlatego, że jest tęsknotą ludzką być pożytecznym. Kto pojął swoją zbędność — umiera... Trzeba jednak powiedzieć od razu, że pożyteczność, to taki sam wymysł, jak pieniądze, maszyny czy bomby.

Wymyślamy sposoby dla coraz innego istnienia. Ale istnieniu nie

zależy na tym. Nie obchodzi je równo: czy wymyślimy świat sensowny czy rozbijemy go na atomy. Cokolwiek zrobimy, okaże się, że to ciągle to samo istnienie: ojca w synu, ziemi w ludziach, materii w elektronach, w niczym; w nieskończoności.

Przeł. Jan Czopik

Загоны

На загонах, як у жыцці, — усяго пакрысе. Вось цыбуля, ад якой адны слёзы. Касабочыцца на яе сам не лепшы часнок смуглявы, эlegant агідны. А моркаўка, бы дзяўчына пачырванелая, засланілася буйнай зеленню да часу, да пары. Сланечнік, рагатун нястрымны, аж згорбіўся ад уцехі пустой. Яму весела ад ранку да вечара; перадражнівае макаўкі, разадзетыя павясельнаму, модніцы бяздумныя, якія мітусяцца адна перад другою ды хіхікаюць. Гарбуз, гультай зроду, разваліўся на ўсю разору, падкаціўшы голаў сваю пад лопух, каб сонца не прыпякала... За такога суседа свайго засаромеўся бурак, безнадзейна раскінуўшы лісце. Бручка грубаскурая, задаволеная сабою, надзьмулася, быццам яна тут найважнейшая... Кроп, малагодак бесклапотны, рослы праз меру, увесь у рабацінні ад беганіны свавольнай з загона на загон. Гуркі ціха сталіся, быццам шайка дзяцей, што не нацешыліся гульнію ў схованкі. Капуста прысела ад знямогі, паматчынаму распусціўшы дзіравы прыпол, ды задумалася...

На загонах усяго пакрысе...

Zagony

Na zagonach, jak w życiu, wszystkiego po trochu. Oto cebula — jeno płakać przy niej. Boczy się na nią smukły czosnek — nie lepszy od niej, obmierzły elegant. A marchew, jak spłoniona dziewczyna, zasłoniła się bujną zielenią — do czasu, do pory. Słonecznik — śmieszek niepowstrzymany, aż się zgarbił z wesołej pustoty. Radośnie mu od rana do wieczora; przedrzeźnia makówki: ubrane weselnie bezmyślne modnisie, pstrzące się jedna przed drugą i chichoczące. Harbuz, hultaj z przyrodzenia, rozwalił się na całą grzędę; łeb schował pod łopuch przed prażącym słońcem. Za sąsiada wstydzi się burak: rozłożył bezradnie liście. Nadeła się, jakby była tu najważniejsza, zadowolona z siebie, gruboskóra brukiew. Skwar, niczym niemowlak wyrosły nad miarę, sfalował się od swawolnego biegania z zagonu na zagon. Czają się ogórki, niby dziecięca szajka, która nie nacieszyła się jeszcze zabawą w chowanego. Przysiadła bezsilnie kapusta, rozsuneła po matczynemu dziurawe podółki, zamyśliła się...

Na zagonach wszystkiego po trochu.

przeł. Jan Czopik

Валошка / Modrzanka

Валошка

Кропля блакиту ў спелым жытнёвым узмежку. Заглядаюцца ў яе зайздросныя каласы, натапырыўшы вусы...

Сыплеш смехам, сінявокая, і пошум таемнай надзеі коціцца па гонях, трывожыць надае сілу ў спякотным леце.

Сerp пакідае цябе драпежным асеннім вятрам, якія збыткуюць, глумяцца над пялёсткамі тваёй удовінай прыгажосці. Росную свежасць палошчуць сцюдзёныя ліўні... Ад знямогі горбіцца ў парудзелым іржэўі.

Ціха паміраеш.

Modrzanka

Kropla błękitu pośród dojrzałego żytniego łanu. Patrzą na nią, nastroższywszy wąsy, zazdrosne kłosa...

Dajesz radość, niebieskooka, i poszum tajemniczej nadziei toczy się po niwie, niepokoi i daje siłę, gdy dopieka los.

Malutki świat siwieje w sklerotycznym odrętwieniu. Sierp śmierci zostawia cię drapieżnym jesiennym wichrom; naigrawają się tłumnie z płatków twojej krasy wdowiej. Rośną świeżość płoszą zimne ulew...

Garbisz się, bezsilna, nad poryżałą darnią.

I cicha umierasz.

przeł. Jan Czopik

Гасцінец / Gościniec

Гасцінец

Жыццё — бы той гасцінец, па якім праходзім вярсту за вярстою.

Губляемся паміж гоняў жытоў каласістых і прыпыняемся, заварожаныя, ля кветкі першага кахання. Спяшаемся далей, не сарваўшы яе, бо здаецца нам, што сустрэнем яшчэ прыгажэйшую. Бачым наўкола далячынь цудна-цудоўную!

Ідзем праз жыццё штараз павальней, адзін пагорак вышэй другога, шукаем цяньку хоць бы пад дзічкаю, на мяжы палыну, азіраемся на пройдзеныя вёрсты — і ўгледзім ўжо далечную кветку першага кахання. Але, аднак, занадта адыйшліся мы, каб вярнуцца па яе. І засынаем ад знямогі. І сніцца яна нам пасля не раз, а прыгажосць яе сталася меркаю прыгажосці свету і хараства.

І да скону не зразумеем, чаму пры гасцінцы жыцця нашага толькі адна такая кветка была...

Gościniec

Życie, jak ten gościniec, którym idziemy wiorsta za wiorstą.

Gubimy się wśród łąnów kłósnego żyta i przystajemy oczarowani kwiatem pierwszej miłości. Spieszymy dalej, nie próbując sięgnąć po niego ręką, gdyż wydaje się nam, że spotkamy jeszcze piękniejszy. A dal dookoła — cudna, przecudna!

Idziemy przez życie coraz wolniej, wspinamy się na coraz wyższe pagórki, szukamy cienia, chociażby pod dziczką w piołunach na miedzy, patrzymy na przemierzone wiorsty i widzimy odległy kwiat pierwszej miłości. Ale zbyt daleko jesteśmy, by po niego wrócić. Zasypiamy ze zmęczenia i śni się nam ta miłość wielokrotnie, a jej piękność stała się nam miarą piękności świata i dobra na świecie.

I do śmierci nie rozumiemy, dlaczego przy gościńcu naszego życia wyrastał taki kwiat tylko jeden...

przeł. Jan Czopik

Касец / Kosiarz

Касец

Неба распалена да беласці. Усюды, як векам кінучь, гоні.
Вось і жніво прыйшло!

Удыхваю пах хлеба, не спяшаючыся скідаю з плячэй касу і
вастру яе. Жаўрук увышыні славіць працавітасць маю аж па
суседнія вёскі. Піршым я выйшаў у поле!

Сілавусыя каласы кланяюцца ў пояс і просяцца: „Ну пажні! Ну
пажні! Ну пажні! Жні-пажні! Жні-пажні!”

І я жну-кашу, кашу ды кашу, і аж не думаю ад радасці, што
будзе хлеб. Хоць такая карысць ад мяне.

Kosiarz

Niebo rozpalone do białości. Wszędzie, jak okiem sięgnąć, łan.
Nastał czas żniwa.

Wdycham zapach chleba, nie śpiesząc się, zdejmuję z ramienia i
ostrzę kosę. Skowronek na wysokościach sławi moją pracowitość — w
sąsiednich wsiach słyszeć. Pierwszy wyszedłem w pole!

Białowase kłosa kłaniają się w pas i proszą: Koś, bo czas, koś, bo
czas! Kośby czas!

I jest mi tak radośnie od ich dojrzałości.

przeł. Jan Czopik

Увечары на Сакольскай / Wieczory na Sokólskiej

Увечары на Сакольскай

Быў у мяне вечар вясёлы, вечар імглісты, калі пад стрэхамі загуменняў Сакольскай вуліцы лавіў я сонных вераб'ёў. Ад поля нядобра паглядваў смутак; сябры не заўважалі ягоных вялікіх вачэй. Ім не было страшна, і мне пры іх...

Вераб'ёў укідалі мы цераз фортку ў майстэрню шаўца Франка Глянцпаперчыка, старога карцёжніка, і яго шайкі. Узнімалася сумятня. Глянцпаперчык прыкідваўся раззлаваным і ў нечаканым замяшанні спрытна мяняў нязручную для яго карту... А потым выбягаў на парог, каб перапалохаць нас, хітра ведаючы, што мы зноў вернемся і будзе яму ад гэтага новы шанц на туза.

Wieczory na Sokólskiej

Wesoły dla mnie był i mglisty był ten wieczór, kiedy pod strzechami gumien na tyłach Sokólskiej ulicy łowiłem śpiące wróble. Z pola patrzył niedobry smutek. Koledzy nie widzieli jego wielkich oczu, nie bali się; i ja przy nich także...

Wróble wpuszczaliśmy przez lufcik do warsztatu szewca: Franka Glancpapierczyka, starego karciarza. Franek grał z kompanami. Z szajką grał. Robił się rwetes, Franek ocykał się wściekły i w zamieszaniu podmieniał sprytnie złą kartę...

Bardziej głupiego dowcipu nie umieliśmy wymyślić.

Przeł. Jan Czopik

У глыбі дзяцінства / W głębi dzieciństwa

У глыбі дзяцінства

Над галавою буйныя яблыкі, чырванашчокія мамінсыночкі, спелыя, напалоханыя пчоламі падаюць у зельшча. Смяецца сонца, як добры валакіта, паміж грады маку і слабее ад нямога рогату. Ломячы праменьнямі высокую лебяду, коціцца яно ў Александроўку, у палеткі александроўскія. Заходзіць.

Зялёныя галіны і цёмна-сіняе неба ў сіняках, стомленае. Вечарэе.

Акно пахне варанай бульбай, і свежым малаком, і цыбуляй са скваркамі. Расчыненае акно запрашае. Час вячэраць і спаць. Ногі просяцца ў пасцель, брудныя. Трэба іх памыць. Найгорш перад сном — гэта мыць ногі!

Калі гэта?

Трыццаць гадоў назад, на сорак пятым кіламетры ад Беластока, паўночна-ўсходнім.

W głębi dzieciństwa

Nad głową soczyste jabłka, rumianolice pieszczochy, dojrzałe, przestraszywszy się pszczoł padają w zielsko, ach, jak się boją. Słońce się śmieje jak dobroduszny włóczęga zza grządki maku, zanosi się bezgłośnym rechotem. Oblamując promieniami wysoką lebiędę, toczy się nad Aleksandrówkę, na aleksandrowskie poletka. Zielone gałęzie i niebo — granatowe, strudzone, w siniakach. Wieczór. Okno pachnie przysmażanymi kartoflami, świeżym mlekiem, cebulą ze skwarkami. Otwarte na oścież — zaprasza. Czas powieczierać i pójść spać. Nogi już ciągną do łóżka, brudasy. Muszę je umyć. Najgorsza rzecz przed spaniem to mycie nóg.

Kiedy to było? Przed trzydziestu laty, w głębi dzieciństwa, o czterdzieści pięć kilometrów na północny wschód.

Przeł. Jerzy Litwiniuk

Сыну / Do mojego syna

Сыну

Рассохлы парог хаты бацькоў пакінуць, каб ад долі ўцячы, — можаш. Туманны ўсход і пах ліпаў забыць, каб шумным асфальтам прайсціся, — можаш. Усмешку дзяцінствады радасць жыцця пагасіць, каб далёкія мары наблізіць, — можаш. Словапесню сваю ў пыл дарогі шпурнуць, каб хутчэй слупы верставыя міналі, — таксама можаш.

А калі слязамі боль пакоціцца, калыханку матчыну ўспомні.

Do mojego syna

Porzucić niskie, wydeptane progi domu ojca, by losu jego uniknąć — masz prawo.

Zapomnieć omglone wschody słońca i zapachy lipowego kwiatu, by szybciej iść po dudniących asfaltach — masz prawo.

Stłumić wspomnienia ciepłego dzieciństwa, pierwszych radości twego życia, żeby odległe marzenia przybliżyć — masz prawo.

Słowa-pieśń swoją cisnąć w pył gościńca, by słupy milowe szybciej uciekały — masz i to prawo.

Ale gdy z bólu na łzy ci się zbierze — kołysankę matczyną wspomnieć musisz.

Przeł. Leszek Kożuska

Прыехаў / Odwiedziny

Прыехаў

Глянё, маці, на сына. Ён сумны стаіць, бамбіза, і не ведае, куды падзець рукі. Падымі, маці, вочы. Ён здалёку прыехаў наведзець гаспадарку. Запытай, маці, як жывецца яму. Ён пакінуў цябе адну на загоне запушчаным. Прытуліся, маці, да шчакі! Ён не асмеліцца пацалаваць руку тваю...

Прыгалуб, мамачка, кучму яго раскудлачаную. Ён дарослы ўжо чалавек і жаніцца будзе. А пра нявестку нашто табе ведаць, маці? Ты ж у вёсцы свой век дажывеш.

Odwiedziny

Napatrzyć się, matko, na syna. Stoi, taki duży, i nie wie, gdzie ręce podziać. Podnieś oczy, matko. Z daleka przyjechał, przypomniał sobie o ziemi. Zapytaj, matko, jak mu się powodzi. Porzucił cię dawno, samą na gospodarce... Podejdź do niego. On — nie ośmieli się ręki ucałować. Przytul go, matko, włosy pogłaskaj. Jaki gruby i ważny. I żenić się będzie.

A o synową nie pytaj, co po niej? I tak w wiejskich opłotkach do końca swych dni pozostaniesz.

Przeł. Edward Redliński

Гандляру сумленнем / Handlarzowi sumieniem

Гандляру сумленнем

Хочаш песню сваю захаборыць усмешкаю тлустаю, каб штурхануць яе ў бездарожжа гасцінцаў вясковых! Як матку састарэлую. Але песня вяртаецца птушкаю пад парогі твае ўтульныя, каб прабачыць звыроднае адрачэнне сыноўскае! Як голуб кахання...

Ды ты ўжо прамяняў каханне на ўтульнасць.

Handlarzowi sumieniem

Chcesz swoim spasionym uśmiechem zbić z tropu pieśń rodzinną, żeby ją później wygnać na bezdroża dróg wiejskich. Jak zestarzałą matkę. Ale pieśń wraca ptakiem pod twe zaciszne progi i przebacza ci wyrodne synowskie odrzucenie; gołębiem miłości wraca.

Ale ty już dawno zamieniłeś miłość na spokój.

Przeł. Jan Czopik

Адрачэнне / Odtrącenie

Адрачэнне

Куды ж ты паперла, дзяўчына?! Чаго гэта панясло цябе ў горад далёкі? Шукаць лёс спадзяваны?.. Уцякла дзяўчына ад спакою вёскі, ад палёў васільковых, ад лугоў зарэчных... Прышлі, Кірачка, хоць ліст! Без цябе пуста тут.

Odtrącenie

Gdzieżeś ty powędrowała, dziewczyno? Co cię pociągnęło do odległego miasta? Czyżbyś szukała losu, co ci przypadł? Uciekła dziewczyna od ciszy wioski, od pól malowanych chabrami, od nadrzecznych łąk...

Napisz choć list, Kireczko, smutno tu bez ciebie.

Przeł. Jan Czopik

Аднойчы

Было адліжна.

Юзік сышоў на ўскрай тратуара. Ступаючы па нерастаптаным і таму як бы сушэйшым снезе, ён адчуваў, што нагам у благіх чаравіках рабілася ўсё цяплей (яны са свіное скуру).

Ад аўтобусага вакзаліка пахацела смажанай рыбаю, з забягалаўкі. І лепей не глядзець у канцавіну Юравецкай, дзе ўзвышаліся новабудоўлі і разбуралі местачковыя хаты, з якіх Юзіку пылілі мякіннем успаміны гарадской маладосці...

У яго жыцці зараз нешта здарылася (назваў ён гэта, менавіта, як — нешта). Мо таму, што зайшоў ажио сюды беспатрэбна? Без чакання бацькоў з-за сінеючае пушчы, у сінім аўтобусе далёкага маршрута. З Крынак.

Чаравікі ў яго з рэдкай, свіной скуру.

Холадна да дрыжкаў!

Юзік прыгорбіўся. Яму, аднак, цікава паразглядацца. Ён не адразу ўцяміў, што чагосьці шукае... Нечага падобнага да таго, што ўжо сустрэў, зусім неспадзявана, сёння. Нешта такое, ад чаго пуста, пранізліва пуста!

Па людзях не відаць.

Pewnego dnia

Była odwilż.

Józik ruszył skrajem trotuaru. Idąc po suchym nie zdeptanym śniegu, czuł, że w trzewikach ze świńskiej skóry robi mu się jakby cieplej. Od dworca zalatywało smażoną rybą. I lepiej było nie patrzeć na koniec ulicy Jurowieckiej, gdzie piętrzyły się nowe domy i równocześnie burzono stare — sypiące plewą wspomnień podmiejskiej młodości...

W życiu Józika nic się właściwie dotąd nie zdarzyło. Nic; inaczej tego nazwać nie można. A zatem, po co tu przyszedł? Po nic? Nie czekał przecież na ojca zza sieniej puszczy, w sinym dalekobieżnym autobusie; z Krynek.

Trzewiki z rzadkiej świńskiej skóry.

Zimno, cholera! Józik przygarbił się. Był ciekawy, chciał popatrzeć. Chociaż nie od razu zrozumiał, że czegoś szuka... Niczego podobnego do tego, co już dziś wcześniej niespodzianie spotkał. Coś, od czego pusto, przeraźliwie pusto!

Po ludziach nie widać.

Przeł. Jan Czopik

Бёскішча, багіня ганьбы / Wioccha — bogini zawstydzienia

Бёскішча, багіня ганьбы

За агнямі Беластока, за яго апошнімі вуліцамі, расшчэпленымі на трэскі прыгародніх сцежак-дарожак, у даліне, што за пагоркамі, цямнее веска. У ёй не відаць тае бліскатнечы горада, — толькі зарыва, якое падсвятляе зоркі на небе, зайздрослівыя мігатлівіцы ў марозную ноч. Не стаю я ў тэту цемь на грудзе за гумнамі, сяджу сабе за цёплым акном, у хаце, і гляджу богведама куды. Я тут на вяселлі брата.

Усе паўставалі і спяваюць „Сто лят“, а мне ад таго сумна чамусьці.

Адбываецца сялянскае вяселле: за сталамі з сотня гасцей, якім падаюць вульгарныя літроўкі, ля парога шпараць свае кавалкі ўжо падпоеныя музыканты, чуецца песню за песняй, мужчыніскі падгаворваюць бабаў піць „да канца“, а рагатухі — „да дна“. Гавораць усе адразу, усе да ўсіх — сусед да суседкі, суседка да суседа, і ніхто нікога не слухае.

Вясельнасьць развясьельваецца.

А мне маркотна, хоць ты забіся! Няўжо гэта ад таго, што вясельнікі са скуры вылузваюцца, каб усяму прыдаць нейкі рэстаранны тон, выветраць адсюль сялянскасць, збіцца на чужы лад, як з нечым удала пазычаным. „Равела бура, дождж шумеў...“ заціхла ў шматгалосці рэнаў рольскіх, вайцехаў млынарскіх, ірэнаў сантар, азнавураў, санджэrsaў, якія прыбіліся сюды нейкім тлумам укормленых дачнікаў на лета надрэчнае. Красамоўны сват неўзабаўку папярхнуўся „актамі вэсэльнымі“, „прошапанствамі“, ды яшчэ чымсьці такім, — сёння не памятаць мне, менавіта чым (?). Аднак, напэўна, не ягоным, не сваім, затое ж бліскучым, бы той багемскі прясцёнак у вітрыне, што ля цэнтральнае вуліцы, дзе неоны і аўтамашыны, і напарфумаваныя тратуары.

Вяселле, усё-такі, сялянскае яно, бо іншых няма на свеце, (гарадскія не бываюць). Словам, вяселле!

Дружкі-сваячкі ў дарагіх сукнях, упрыгожаныя пераконанасцю ў тым, што яны — не сялянкі, ганарацца сваімі пасадамі на заводах. Дружбанты-сваякі ў чорных касцюмах для большае святочнасці, відаць, дрэнна адчуваюць сябе ў хамуце манераў, падгледжаных у патомных мяшчанаў, але яны не пацеюць да пятае ці бо і сёмае чаркі. Гэтыя таксама не сяляне. Адны старыя пачуваюцца імі, і таму па іх тварах скачуць грывасы вінаватасці.

О, яны добра разумеюць, што ўсенька непрыгожае можа вынікнуць толькі ад іх. Нехта з маладзеччыны, на выгляд дзіўна скромны, нечакана загаварыў да старога іха-свойму, па-беларуску ўголос, і той бядак пачырванеў ад гэткае ганьбы ды хутка-хуценька адказаў ён хлопцу па-гарадскому, па-панску, „інцілігентна“!..

На вяселлі за Беластокам нешта плялі пра багіню кахання, пра Венеру, але побач яе я ўбачыў і багіню ганьбы, Вёску, дакладней — Вёскішчу. А мо яна ёсць няшлюбнае дзіцё Венеры? Так, вядома, было б лепей, бо нашто ж нам тая багіня ганьбы?!.

Нарэшце вось я сцяміў свой дзівацкі сум; гэта ж усе чакаюць смерці Вёскішчы! І, як пра нябожчыцу, якую грэх памінаць ліхам, пад раніцу на вяселлі запяялі — „Равела бура, дождж шумеў...“, „Расцвіталі яблыні і грушы...“, „Распрагайце хлопцы коней...“. Праўда — не столькі бяздарна, колькі безнадзейна паныла, з такім няясным роздумам ці шкадаваннем у п'яных, чаго абавязкова будуць яны саромецца потым.

Пачалі раз'язджацца — хто да аўтобусавага прыпынку, а хто да чыгуначнага, каб паспець на фабрычную гадзіну работы, вельмі паспешліва развітваючыся з маладою параю, усё роўна што баючыся пачуць ад яе: „Забярыце нас адсюль, молім, забярыце!..“

У такі час, калі праводзіш вясельнікаў за вёску, у дарогу, і, дайшоўшы з імі аж да Відушчае гары, паглядзіш на віднеючы ўдалечыні начны горад, дык ці не здасца ён табе вялізным могільнікам у Свята Памёрлых з безліччу свяшчэнных вогнікаў у густы лістападаўскі вечар?

Wiocha — bogini zawstydzienia

Za światłami Białegostoku, za ostatnimi ulicami, rozszczepionymi na drzazgi podmiejskich ścieżek i drózek, w dolinie za pogórkami ciemnieje wioska. W wiosce nie widać owych tysięcy światel Białegostoku, jedynie łuny, jakie oświetlają gwiazdy na niebie, zazdrosne gwiazdy mroźnej nocy. Tej nocy nie stoję na wzgórzu za wioską, siedzę w cieple przy oknie i patrzę nie wiadomo gdzie. W chacie huczy wesele i śpiewają "sto lat", a mnie jakoś smutno.

Odbywa się wiejskie wesele: dokoła stołów ze stu gości, na stołach litry z czerwoną kartką, z boku muzykanci, a wszyscy śpiewają pieśń za pieśnią i raz po raz piją "do dna" i "do końca". I wszyscy gadają równocześnie, wszyscy do wszystkich, sąsiad do sąsiadki, sąsiadka do sąsiada, i nikt nikogo właściwie nie słyszy. Wesele jak to wesele.

A mnie jest smutno. Smutno już nie dlatego, że goście weselni czynią wszystko, żeby wesele nie było czasem wiejskie — żeby było miastowe, jak w mieście. "Rawieła bura, dożdż szumie"… przycichła i

zginęła całkiem w wielogłosie weselnych Ren Rolskich, Wojciechów Młynarskich, Iren Santor. Kolejka krasomówców zachłysnęła się "aktami ślubnymi", "proszępanami" i jeszcze czymś — nie pamiętam, czym jeszcze. Czymś pożyczonym, nie swoim, ale błyszczącym jak tombakowy pierścionek w witrynie sklepu przy ulicy w śródmieściu, gdzie są neony, automaty i naperfumowane trotuary. A przecież wesele jest wiejskie, bo innych wesel nie ma w świecie, miejskich wesel nie ma. Jednym słowem — wesele.

Druhny-krewniaczki w drogich sukniach, wypiękniałe przez to poczucie, że nie są ze wsi, bo pracują w Białymstoku, a nie zjechały tutaj z sąsiedztwa. Drużbowie-swojacy w czarnych garniturach, czują się źle w chomącie manier, skradzionych miastu, ale nie pocą się aż do piątego, czy nawet siódmego kielicha. Oni też nie są wsiowi. Jedynie starzy ludzie czują się wieśniakami i na ich twarzach błąka się jakieś poczucie winy. Zdają sobie sprawę, że wszystko, co nieładne, niezdarne, może się zrodzić tylko z nich albo z ich powodu. Któryś z młodych odezwał się głośno do starego "z prosta", a stary człowiek poczerwieniał od takiego wstydu i szybko, skwapliwie odpowiedział młodemu "po miejsku".

Na weselu we wsi, gdzieś za światłami Białegostoku, rozmawiano o Wenus, bogini miłości, a ja obok niej zobaczyłem boginię wstydu, Wioskę, a mówiąc ściślej — WIOCHĘ. A może Wiocha to nieślubne dziecko Wenus? Tak byłoby lepiej, bo po cóż nam bogini wstydu? Byłoby lepiej, ale to niemożliwe, sam to widzę.

Niespodziewanie zrozumiałem swój dziwny smutek: wszyscy czekają na śmierć Wiochy! I tak jak o nieboszczyku, którego nie wspomina się źle, wesele rankiem zaśpiewało: "Rawieła bura, dożdż szumie", "Rasćwitali jabłyni i hruszy", "Rasprahajcie chłopcy koni"... O świecie goście weselni zaczęli się rozjeżdżać: jedni do przystanku autobusowego, inni na stację kolejową, żeby zdążyć, kto ma wcześniejszą pracę.

W takiej chwili, gdy człowiek odprowadza weselników za wioskę, na drogę, gdy popatrzy z daleka, ze wzgórza, na nocne miasto, wydaje mu się ono wielkim cmentarzem w dniu Wszystkich Świętych.

Przeł. Maciej Józef Kononowicz

Адысея паўмешчаніна / Odyseja półmieszczanina

Адысея паўмешчаніна

Яму зайздросцяць: пабудоваў сабе жыццё!

Ён купляў цэглу за цэглай, вымураўваў паверх за паверхам, бачыў усё далей і глядзеў радасней. Часамі ўспамінаў ён пра першую дзяўчыну ды спадцішка пасмейваўся з яе ўжо паўзабытага, задрыпанага выгляду. Жыццё ўзвышалася небаскрабам, а будынкі, што навокал, усё меншыя, штораз меншыя і меншыя, такія самыя, такія самыя, аж хаваюцца яны ў парнай зеляніне паўвясковых прыгарадаў, задаволеных хлёўчуком, — у ім бессаромна тлустая свіння, адкормленая на кухонных памыях, і чародка гультаяватых курачакрабушчак, гусачак-гергятушчак, качачак-дзіваччак... Смярдзіць забяспечанасцю.

І пах ад летняй кухні, у якой жонка, выхітраваная ім дачка былога купца, што пазалетась салідна прагарэў на пасадзе кіраўніка склада і надоўга сеў у турму, смажыць прыгожанькія катлеты на аоед.

А ўвечары была бура з бліскавіцамі і вятрыскам, быццам у абы-якім кінафільме пра абы-якое жыццё...

Odyseja półmieszczanina

Zazdroszcą mu, bo umiał sobie zbudować życie.

Kupował cegłę po cegle, stawiał piętro za piętnem; widział ciągle dalej i patrzył radośniej. Czasem przywoływał w myślach swoją pierwszą dziewczynę i śmiał się ciszkiem, wyobrażając sobie jej wyszmelcowany i na wpół zapomniany ubiór.

Życie rośło drapaczami chmur i budynki wokół nich były wciąż mniejsze i mniejsze, i jeszcze mniejsze, takie same i wciąż takie same, aż się chowały w zieleni niemal wsiowych przedmieść, którym wystarczy chlewik, zaś w nim bezwstydną tłusta świnka i czereda kureczek-popierdeczek, gęsiątek-jąkałek i kaczątek-dziwaczek... Śmierdzi zapobiegliwością.

I odór letniej kuchni, w której chytrze przez niego wychowana żona, córka byłego kupca, co to w ubiegłym roku nakradł się w kierowanym przez siebie składzie i osiadł na długo w kryminale, smaży pięknie kotlety na obiad.

A wieczorem była burza z piorunami i wielkim wiatrem, niby na byle jakim filmie o byle jakim życiu...

Збажынка / Żdźbło żyta

Збажынка

Мару аб збажынцы на Александроўскім палетку, учараванай у словы мае напісаныя... Але словы, бы каменні, укладваюцца то ў апавяданне пра выпадак нешчаслівы, то ў распач валошкі сінявокай, пакінутай вятрам восені, то ва ўрачыстае жыццёбыццё пастуха Супруна, якому свет з балячкамі гарадоў зайздросціць павінен. Іншы раз склаліся яны ў вобраз святы Кіры-пані, то зноў у годнасць нябесную Белавежы, прыгажосці някранутай каралевы, або ў сум па хаце дзяцінства, ці ў адзіноту ліп старых у Барсуковіне, айчыне пекнаты і цішы.

У Александроўскім палетку, на загоне бацькоўскім пачуццяў маіх, збажынка!

Адзінокая яна, як жыццё.

Ціхая, як мудрасць.

Пахіленая, бы лёс.

Зялёная, нібы свет...

Żdźbło żyta

Marzę o żytnim żdźble z Aleksandrowskiego poletka, zaczarowanym w słowach mego pisarstwa... Lecz słowa, niby kamienie, to układają się w opowieść o nieszczęśliwym wypadku, to o goryczach modrzanki wydanej jesiennym wiatrom, to o solennym życiu-byciu pastucha Supruna, któremu świat, dotknięty plagami miast, powinien zazdrościć. Innym razem przybierają kształt świętego obrazu Kiry-pani, albo pochwalnego aż do nieba hymnu na cześć Białowieży—królowej niedościgłej urody, albo smutku za domem dzieciństwa czy porzuconych wiekowych lip w Borsukowinie, ojczyźnie piękności i ciszy.

Na Aleksandrowskim poletku, ojcowskim zagonie moich odczuć, żdźbło żyta.

Samotne jak życie.

Ciche jak mądrość.

Krzywe jak los.

Zielone jak świat...

Przeł. Jan Czopik

У бок Юраўцаў

У свята мы выйшлі з Беластока. Для затоння шашы — дзікія ружы, счырванелыя шыпшыны. З відука, што за Белым Стачком, відаць чыгунку, як праколвае небакрай.

У бок Юраўцаў пачарнела, але мы пакуль што ў сонцы, бытта каля печы бліз акна, ад якога цягне па нагах холадам... Хата дарожніка пад залессем.

Ступаючы ў пясок на сцежцы, у тэты прысак, я не без прыемнасці падпякаю ступені. Прыйшла да мяне нейкая ўпэўненасць у тым, што ад заўтра — восень.

Дайшлі, уздарожкам, да Супраслі-рэчкі. Тыя хмары пагнала ажно за Васількова, мястэчка.

На дне — усё той жа камень, які не раз я спрабоўваў абняць, каб, дзеля пустое гульні, зварухнуць яго, але мяне выносіла наверх. Задыханы — вылазіў на бераг, змазолены мяшчанамі, што прuccа сюды на пляж. На траву ў пархах, у вецер. Адсюль, са жвірыстае касагорынкi, падзіцэлы ад радасці я скоўзваўся ўглыбіню, акунаўся ў ёй з галавою, поўнай уяўленняў пра жажлівасці віроў. Выныраў жа каля чаротаў і — палохаючыся таго, што пада мною ляжаць тысячагадовыя зрубені, — плыў з быстрынёю. Страшна было і да казытак шчасліва!

Аднойчы на заварачі я ўдарыў каленам аб той камень. Цэлы ў раптоўных дрыжках, больш не купаўся.

Вяртаючыся надвячоркам дамоў, для шашы мы нарвалі тае чырвані. На цудоўнае віно, на зіму.

— Купім шар у лазовай пляцёнцы, пяцідзесяцілітровы, — сказала жонка. Яна ўсміхалася вішанькай.

Ішоў я за ёю, з кошыкам восені, а мае сыночкі гайсалі па ўзбочыне, ловячы запозненага матыля. Ад Юраўцаў, калі я азірнуўся, ізноў хмурылася, але мы ўсё былі ў сонцы.

Тады, у нядзелю.

А неяк у тыдні, праязджаючы сюдою легкавушкаю па службовай і таму зусім няважнай мне справе, я кінуў вокам з моста на Супрасль; у ёй яшчэ блішчэлі ранішнія зоркі. Ціхая ды пабрыдчэлая пасля лета, яна стаіла ў сабе камень.

Машина рванула пад гару, праз Юраўцы і далей.

W stronę Jurowiec

Wyszliśmy z Białegostoku, było to w niedzielę. W zakolu szosy — dzikie róże. Zarumieniony głóg. Dalej widać z wiaduktu szyny kolei,

rozdzierającej widnokrąg.

W stronę Jurowiec poczerniało, ale jeszcze jesteśmy w słońcu: przy piecu w pobliżu okna wiejącego chłodem.

Pod zagajem chatka dróżnika.

Rozgarniając na ścieżce piasek jak gorący popiół, z przyjemnością przypiekam stopę: takiej suszy nie pamiętają stuletni bajarze. Przyszła pewnoś, że jutro jesień.

Doszliliśmy ścieżynką do Supraśli-rzeki. Chmury przegnało za Wasilków.

Na dnie Supraśli kamień, próbowałem go objąć, ale wynosiło mnie na powierzchnię i brakło mi tchu. Na brzegu, udreńczonym przez mieszczuchów, parchy trawy. Wiatr; woda ciepła do obrzydliwości.

Dałem nura w gąszcz wyobrażeń i ze stromizny zjechałem na głowę w głęb. Z obu stron oczerety do nieba; ze strachu, że mam pod sobą tysiącletnie wyreby, popłynąłem z bystrzyną. Straszno i szczęśliwie. Na zakręcie uderzyłem kolanem o tamten kamień.

Wygramoliłem się, pokryty gęsią skórką.

Dochodząc do Białegostoku, w zakolu szosy narwaliśmy czerwieni na cudowne wino, na zimę.

— Kupisz wielką szklaną kulę w plecionce, pięćdziesięciolitrową — powiedziała żona.

Natychmiast się zgodziłem. Szliśmy z koszykiem jesieni w rękach, a chłopcy łapali spóźnionego motyla. W stronę Jurowiec, kiedy obejrzałem się, znów poczerniało, a my — jeszcze w słońcu. Tak było wtedy.

A wczoraj, jadąc służbowym wozem w nieważnej (też służbowej) sprawie, z mostu rzuciłem okiem na Supraśl: błyszczały w niej wczesne gwiazdy. W ucichłej i zbrzydłej tań się kamień.

Wóz szybko pomknął pod górę, przez Jurowce i dalej.

przeł. Wiktor Woroszyński

Шчасце / Szczęście

Шчасце

Мой сын!

Нясу на руках праз алеі жаўталістыя — і цяплынь мацярынскага позірку ў вачах жонкі. Лістапад шапаціць пад нагамі лістотаю, а побач — сын усміхаецца зоркам вячэрнім.

Вялікі сын!

Шчасце ў вачах жонкі. Скажы, колькі часу прайшло, калі шаптала ты мне: „Кахаю, моцна-моцна кахаю цябе!" Успомні: хадзілі мы па лугах квяцістых, росных ранішняй парою. Часамі сцяжынаю лясною, у цішы збіралі грыбы чырвонагаловыя. Спалі ў водары буйнага маю, ля акна вішнёвага... Раніцою прамяністаю беглі на плёс паслухаць вясну шумналістую... Пацалункі — першыя, нясмелыя — дарыла ты мне.

Глядзі, наш сын ужо ходзіць!

Szczęście

Mój synek!

Niosę go na rękach przez aleję o pożółkłych liściach, widzę macierzyński blask w oczach żony. Nadszedł listopad, liście szeleszczą pod nogami, obok nas — syn uśmiecha się do wieczornej zorzy.

Duży syn!

Szczęście w oczach żony.

Powiedz, ile to minęło od czasu, gdyś szeptała do mnie: — Bardzo cię kocham, bardzo... — Przypomnij sobie: chodziliśmy rankami po kwitnących, rośnych łąkach. Niekiedy leśnymi ścieżkami, zbierając czerwonogłowe grzyby. Zasypialiśmy w powietrzu rozkołysanego maja, za oknem kwitły wiśnie... W promienisty ranek bieглиśmy tam, gdzie skręca rzeka, żeby posłuchać wiosny, szumiącej listowiem... Obdarowywałaś mnie pierwszymi nieśmiałymi pocałunkami...

Patrz, nasz syn już chodzi!

przeł. Jan Huszcza

Лета ў Мокрым / Lato w Mokrem

Лета ў Мокрым

Таню з сынам правёў я на вакзал. Яна ў супрацьсонечных акулярах, з бледным тварам. Сын прыглядаецца да паравозаў, да цэлай гэтай фабрыкі падарожжаў.

— Шчаслівай дарогі! — кажу, а сын не чуе. — Тата! — крычыць сын.

Свістаў паравоз.

Пабыўшы з імі ў купэ, я выйшаў на перон, на тэты пляж развітанняў, на якім прыпякае адзіноцтва: Таня з сынам вось-вось ад'едуць. Яны яшчэ тут, блізка ад мяне, але іх ужо няма, бо я на пероне...

Таня з сынам выйдучь на другім прыпынку, што за Бельскам. У пах палёў, у Падбеллі. А я сыду з перона ў гарачыню вуліцы, і мне будзе прыемна, што ўдалося падарыць ім лета. Падыду да кіёска з півам, але куплю бутэльку з яблыкавым сокам і адыдуся з ёю ў цянёк, у нейкую забетоненую засень, і буду там піць, задраўшы галаву на сцяну з цэглы, што падпірае неба... Неяк у верасні, незвычайна цёплым верасні, у першую яго нядзелю, выбраўся я з сынамі на забеластоцкія сажалкі. Дзеці бегалі па грэблі, аслепленыя сонцам. Адзенне пахавалі ў высокай траве, пад бярозаю. Тым часам я таксама распрануўся і паплыў у закуцце вады, моцна наспелай. Дзікія качкі спалохаліся мяне і, адна за адною, пахаваліся ў чаротах; вывадак. Ля дна

— восень і карпы-гультаі, ад якіх неяк смакавіта. І ўтульна, мабыць, ад таго, што відаць водарасці, відаць дно і рыбы, і нават качкі, што схаваліся ў аерынай гушчэчы. Ад цішыні круціцца ў галаве. Старэйшы сын, патрывожанае медзведзяня ў залацістым узлеску, неспакойна ўглядаецца ў мой бок, і я крычу яму, каб ён бег сюды. Гэй, якая пекната!..

Цягнік чамусьці не адыходзіць, хоць ужо час.

... Праз тыдзень атрымаю ліст ад сына: „У Мокрым добра. Ірву вішні. Каля хаты — сем куранят, квактуха, чатыры гусяняты, адно з выкручанаю нагою. Певень з падбітым вокам

— скача на ўсіх. І тры гускі ёсць; гусак спакойны. Часамі паганяю канём у возе. За акном — маліны. Ёсць транзістар і кроены. У лесе вельмі зялёна. Купаемся ў Белай. Робім здымкі”.

Як гэта падобна на лета ў Барсуковіне, вёсцы маёй маці: хутар пад яловай пушчай, сушаныя грыбы, васкавіны з мёдам, масла ў крынічнай вадзе, еяры на падстрэшшы, цяпло гутаркі. Без беларускай гутаркі няма лета! Таму і лета ў Мокрым таксама

цудоўнае.

— Таня! — крычу да жонкі ў акне, хоць яна можа не пачуць.
— Не забудзьцеся схадзіць у лес...

Нарэшце цягнік рушыў.

Lato w Mokrem

Odprowadziłem Tanię i syna na dworzec. Tania zasłoniła wybladłą twarz okularami przeciwsłonecznymi. Syn oglądał lokomotywy, całą tę fabrykę podróży.

— Szczęśliwej drogi! — mówię, ale syn nie słyszy.

— Tato! — krzyczy radośnie.

Parowóz zagwizdał.

Posiedziałem z nimi w przedziale i wyszedłem na peron — plażę pożegnań, gdzie przypieka samotność. Zaraz odjadą. Jeszcze tu są blisko mnie, lecz już ich nie ma.

Tania i syn wysiadą za Bielskiem, na drugim przystanku. Wprost w zapach pól, w Podbielu. A ja zejść z peronu w żar ulicy, i będzie mi dobrze, że podarowałem im lato. Podejdę do kiosku z piwem, ale kupię sok jabłkowy, schowam się w cieniu, gdzieś pod betonową zasłonę i będę tam pić, zadzierając głowę na ceglana ścianę, co podpiera niebo... Pewnego razu we wrześniu, w niezwykle upalnym wrześniu, w pierwszą niedzielę wybrałem się z obydwooma synami na stawy pod Białymstokiem. Dzieci biegały po grobli, oślepione słońcem. Ubrania schowały w wysokiej trawie, pod brzozą. Sam też się rozebrałem, popłynąłem do zatoczki, woda była tam wygrzana.

Dzikie kaczki wystraszyły się mnie i jedna za drugą schowały w trzcinie; spore stadko. Nad dnem — spokój jesieni i karpie-leniuchy, zdawało się, że pachną smakowicie... I przytulnie, pewnie dlatego, że widać wodorosty, widać dno i ryby, nawet kaczki, co schowały się w gęstwinie tataraku. Cisza, w głowie aż się kręci. Starszy syn, niczym zaniepokojony niedźwiadek na złocistej polanie, czujnie patrzy w moją stronę, krzyczę, żeby biegł do mnie. Ech, cudownie...!

Pociąg coś nie odchodzi, choć już czas.

... Po tygodniu przyszedł list od syna: "W Mokrym jest ładnie. Zrywam wiśnie. Na podwórku jest siedem kurcząt i krowa, cztery gąsięta, jedno ma wykręconą łapkę. Kogut ma podbite oko i na wszystkich skacze. I są trzy gąski, gąsior nie szczypie. Czasem jeżdżę wozem i koń mnie się słucha. W lesie jest bardzo zielono. Kąpiemy się w rzece Białej. Robimy zdjęcia".

Jakie to podobne do lata w Borsukowinie, chutorze mojej matki: zagroda na skraju żywicznego boru, suszone grzyby, miód z woszczyną, masło w źródlanej wodzie, sierpy zatknięte za strzechą, ciepło wieczornej pogwarki. Bez swojskiej rozmowy po białorusku — nie ma lata! Dlatego i lato w Mokrem jest takie piękne.

— Taniu! — krzyczę do żony w oknie wagonu, choć może nie słyszy.—Pamiętajcie, pójďte do lasu...

Nareszcie pociąg rusza.

Przeł. Zbigniew Nasiadko

За Ярашоўкаю / Za Jaroszówką

За Ярашоўкаю

За Ярашоўкаю, калі ісці лесам улева, можна напаткаць даліну.

Летам — я, Таня і дзеці — ходзім у даліну, што за Ярашоўкаю. Дзеці бягуць па кветках аж да канца і вяртаюцца. Я размаўляю з Таняй аб цяперашніх ураджаях, якія нават і не сніліся нашым дзядам ды бацькам...

У даліне — сажалкі. У іх спелая вада. Над шпакоўняй далёкай застаўкі хіліцца чыстабелая чаромха. Мы прыкмецілі, што да яе прыходзяць хлопец з дзяўчынаю. Ён дорыць ёй галінку ўсхваляванасці. Яны нічога не гавораць, і доўга стаяць.

У бабіна лета мы аблюбавалі сабе месцейка ў зацішшы маладняку, што выгусціўся над далінаю. Над старым лесам. Тут настой з цішыні і жывіцы.

Адыходзілі мы дамоў, калі сонца ўжо гняздзілася ў аголеных пагорках. За пыльнаю дарогай.

Я адразу не сказаў, што мы прыходзім сюды таму, што над гэтымі сажалкамі некалі была чужая гаспадарка, якая забрала лепшыя гады маёй маці. А яшчэ і таму, што мне ўсё не верылася, каб у такой цудоўнай даліне чалавек ад гора выплакаў вочы! І яшчэ для таго, каб нарадавацца ды наслухацца бесклапотнага смеху маіх дзяцей. Малодшаму з іх восем гадоў.

Восем гадоў было маёй маці, калі стала яна батрачкай у заможнага гаспадара, што валодаў гэтай далінай. Маладосць яе прайшла бокам, за гарамі-лясамі.

Za Jaroszówką

Za Jaroszówką, gdy się odbić w las z lewej strony, można wejść w dolinę.

Latem, ja, Tania i dzieci chodzimy tam właśnie. Dzieci biegną po kwiatach aż do końca radości i powracają. Ja rozmawiam z Tanią o tegorocznych urodzajach: naszym dziadkom i ojcom takie się nawet nie śniły...

W dolinie — sadzawki. Z dojrzałą wodą. Nad domkiem dla szpaków chyli się nieprawdopodobnie biała czeremcha. Zauważyliśmy, że spotykają się pod nią chłopiec i dziewczyna; wręczana jej gałązka jest jak wciąż nowe wyznanie miłości. Potem długo milczą.

W czas babiego lata naszym ulubionym miejscem był zaciszny młodniak gęściejący obok starodrzewu. Ze stężałym ekstraktem

cichości i żywicy: dzieci bawiły się przy nim leniwie i często odpoczywały.

Wracaliśmy do domu, kiedy słońce gnieździło się już między wygolonymi pagórkami; za tonącą w kurzu drogą.

Nie od razu powiedziałem, że przychodzimy tu dlatego, ponieważ nad tymi sadzawkami było niegdyś duże gospodarstwo, które zabrało najlepsze lata mojej matce. Także dlatego, iż nie mogłem uwierzyć, aby w takiej cudownej dolinie człowiek mógł wypłakać oczy z nieszczęścia. I jeszcze po to, by napatrzeć się i nasłuchać błękitnego śmiechu moich dzieci. Młodszy ma osiem lat.

Osiem lat liczyła moja matka, kiedy szła na służbę do gospodarza, do którego należała dolina. Jej młodość przeszła bokiem, za górami-lasami...

Przeł. Jan Czopik

Шпацыр па новай перыферыі / Spacer na peryferiach miasta

Шпацыр па новай перыферыі

Ён усё заўважыў адразу, калі ўжо першы раз праходзіў сюдою, па нагах гэтых вулачак, упоперак іх, ускраем гарадскога парку і цяністаю сцяжынкаю, што абрубляла перыферыю Беластока, мяжою засені і сонца.

Стоеныя асабнячкі. Тут час махнуў рукою на вялікія турботы, разлёгся млява ды прыдрамаў.

Мясцовы рай.

Устойваўся нядзельны полудзень.

Ля вуліцы Чароўнай і далей — Кветкавай, Белавежскай, Ягаднай — утульныя тэрасы, на якіх, у плеченых крэслах, усё яшчэ не могуць наадпачывацца ўчарнелыя ад гароўнае працы здабытчыкі гэтай вымураванай нерухомай маёмасці... На якойсьці верандзе рэжуць у карты, з мужыцкімі прысваркамі і папіваючы самаробнае віно з пузатае бутлях!. На панадворку ж павіскае галоднай свіннёю матацыкл, з якім цацкаюцца паўголыя юнакі. Каля тае ўгадованае хлапцоўшчыны швэндаюцца дзяўчыніскі, аднак, са спакуслівымі малінамі роцікаў, хоць і змораныя дабрабытам. Мацяркi, адна ў адну пабрыдчэлыя ад уедлівага замаганьня багацця, з ардынарным голасам, такім сіплым. У іх напэўна зацяттыя вочы ды заскемліваець на твары, з нясціхна злосным: — Няхай табе Бог дасць задарма!

Ад затаполенае Рамантычнай папахвае п'яным балем і цяжкастраўнаю кухняй. Насупроць тае ж Ягаднай забівае дух недарэчнасць спакою, распружыненая ляжанка пад вішнямі, Загон маку невядома каму... Дзесьці, пасярэдзіне Белавежскай, высокагалоса буяняць; будуць выдурньвацца там да вечара, трохі патанцоўваючы, і ў змярканне, з гігам пазагольваюцца ў кустоўі чагосьці (язьміну?).

Выскачкі.

Spacer na peryferiach miasta

Pierwszy raz przechodząc tędy, po odnogach ulic, w poprzek, skrajem miejskiego parku i cienistą ścieżynką pokrywającą jakby haftem nowe dzielnice Białegostoku, miedzą cienia i światła, wszystko chłonał wzrokiem i pamięcią.

Wspaniałe domki! Pomiędzy nimi zaś zgoniony czas jakby machnął w ogóle na cały świat ręką, rozłożył się beztrąsko i

zadrzemał.

Raj na ziemi, słowem.

Była niedziela.

Przy ulicy Uroczej i dalszych: Kwiecistej, Białowieskiej i Jagodowej zgrabne tarasiki z plecionymi krześliskami w cieniu, co trwają jak krowy na wygonie... Na werandzie rzną w karty. W podwórku buczy motocykl; półnaczy chłopcy. Bezmyślne dziewczuszki, z kuszącymi jak maliny usteczkami, wymęczone dobrobytem, jaki przypłacili zdrowiem ich rodzice. Mateczki, brzydkie baby z męskim zachrypłym głosem. Z przymrużonymi ślepiami, sknerliwe.

Od Romantycznej pachnie dziewczynami... i ciężko strawną kuchnią. Naprzeciw Jagodowej aż wstrzymuje oddech niedorzeczny spokój, rozstawiona leżanka pod kloniskiem, zagon maku, nie wiadomo czyj... Gdzieś pośrodku Białowieskiej — bal na całego, wygłupiają się aż do wieczora, niby tańcząc, niby śpiewając; o zmierzchu, z bezmyślnym chichotem uganiają się w jakichś zaroślach (jaśminu?) i w wolnosobotnim dniu szukają osłody w samoupodleniu, zalewając wódką gardła.

Zmęczeni dorabianiem się.

Przeł. Jan Leończuk

Вуліца Касцельная / Ulica Kościelna

Вуліца Касцельная

Раніцай у Белаастоку хораша ісці вуліцай Касцельнай, уніз ад Ліпавай: платы і агароды. Добра ісці гэтай вуліцай. Нават яе назва неяк супакойвае, яна ўрачыстая ды непатрэбная.

Новыя вуліды ў чымсьці падобныя да тых жанчын, якія кахаюць з разлікам. Падобныя яны таксама і да надта чыстых целаў, да таго чыстых, што ажно не верыцца, каб елі, дыхалі, пацелі...

Вецер з Касцельнай. Люблю яго, асабліва ўвосень, калі вятры на нашых вуліцах здаюцца мне цынічнымі...

Магістраль у даліне, над Белкаю, рассекла Касцельную і пагналася ў каляровыя кварталы. Маладая! Ад таго на ўзгорку ад Ліпавай пакрывіўся касцёл, а на ўзгорку, што за рэчкай Белкаю, былое „рэальнае вучылішча” ўшчаперылася ў Варшаўскую вуліцу, яшчэ вышэйшую.

Магістраль буяніць па даліне.

Перабгаю даліну.

Ulica Kościelna

W Białymstoku miło iść bardzo rano ulicą Kościelną, w dół od Lipowej: płoty i ogrody. Miło iść tą ulicą; nawet jej nazwa spokojna, uroczysta i właściwie niepotrzebna.

Bo nowe ulice są jak kobiety, które się kocha bez pamięci. O czystych ciałach, nadto czystych, tak czystych, że trudno uwierzyć, iż mogą jeść, oddychać, pić się...

Wiatr na ulicy Kościelnej. Kocham wiatr na Kościelnej — dobry, zwłaszcza jesienny, kiedy wiatry innych ulic są jakby cyniczne. A ten niedzisiejszy... Nie z bandy...

Aleja Pierwszego Maja rozcięła Kościelną w dolinie nad Białką, poczuwała pośród kolorowych dzielnic; młoda. Od jej dudnienia — na pagórku przy Lipowej wykrzywił się kościół, zaś na pagórku za Białką uczepiło się ulicy Warszawskiej dawne "realnoje uczyliszcze".

Aleja gna doliną.

Przebiegam dolinę.

Przeł. Jan Czopik

Прыгожай / Najwyższe piękno

Прыгожай

Думаеш, што ўвесь свет ля ног тваіх ляжа і ласкавай усмешкі папросіць? Дарэмна мучыш сябе снамі непраўдзівымі ды годы маладыя траціш. Думаеш, што станам стройным жыццё ашукаеш і бляскам сваім яго аслепіш? Не выракайся мазаля працавітага ды горычы слёз. Думаеш, што шчасце ў цэле раскошным тваім і бяздумных чорных вачах? Не кожнаму дадзена трывожнасць кахання ды радасць ягоную адчуць.

Прыгожая ты, але на цябе можна толькі паглядзець, бы на куст ружы дзікай пры гасцінцы, і пайсці далей.

Najwyższe piękno

Myślisz, że cały świat legnie u twoich nóg i o łaskawy uśmiech poprosi? Daremnie męczysz siebie nieprawdziwymi snami i młode lata tracisz.

Myślisz, że strojnym wyglądem życie oszukasz i olśnisz je swym blaskiem? Nie wyrzekaj się znużenia i gorczy łez.

Myślisz, że szczęście jest jeno w twym rozkosznym cieple i bezmyślnych czarnych oczach? Nie każdemu dano odczuć niepokój kochania i potem radość.

Piękna jesteś, o, bardzo piękna! Ale na ciebie można tylko popatrzeć. Niby na krzak dzikiej róży przy gościńcu. I pójść dalej.

Przeł. Jan Czopik

Трэцяя пара / Trzecia pora

Трэцяя пара

Ядзя выйшла замуж. Яна пайшла за Стася. Пайшла за яго таму, што ён хацеў жаніцца. І яшчэ таму, што Ядзя дайшла да таго месца ў жыцці, дзе канчаецца вясна і пачынаецца лета.

Тады ўбачылі Ядзю. Убачылі яе кветкаю сярод урачыстай нядзелі.

Кветкаю, калі глядзець на яе ў цішы палёў (далека звоняць у касцёле).

Ядзя кахае Стася. Яна кахае яго да таго моцна, што аж не думае. Усё роўна бы тая вішанька, што, расчырванелая шчасцем даспеласці, мілуецца з сонцам. Без памяці, зусім без памяці.

Ядзя пакуль яшчэ не апрытомнела настолько каб здзівіцца, чаму гэта не з'яўляецца ў снах чарадзеіны Юрка. Той Юрка, без якога раніцы маладосці былі днямі пакут, а вечары — адпушчэннем іх. Вечары бэзавыя, вечары язьмінавыя, вяргіневыя...

Час кахання настаў, час і пара — трэцяя з чатырох.

Trzecia pora

Jadzia wyszła za męż. Za Stasia. Wyszła za niego, bo chciał się ożenić. I jeszcze dlatego, że doszła do tej granicy życia, na której kończy się wiosna i zaczyna lato.

I wtedy nagle wszyscy ją zobaczyli. Była jak kwiat wśród uroczystej niedzieli, kwiat, który można ujrzeć jedynie w ciszy pól, w chwili gdy właśnie niesie się głos dzwonu.

Jadzia kocha Stasia. Kocha go bez opamiętania. Tak czerwona pełnią dojrzałego szczęścia wisienka kocha się ze słońcem. Zapamiętała. Do zraty.

I jeszcze tak, żeby się nie dziwić, iż w jej snach nie zjawia się Jurek. Ten Jurek, bez którego ranki jej młodości były dniami pokuty, a wieczory — rozgrzeszeniem. Wieczory bżowe, wieczory jaśminowe, wieczory georginiowe...

Czas kochania nastał, czas i pora. Trzecia pora spośród tych czterech.

przeł. Jan Czopik

Нінка / Ninka

Нінка

У руках Нінкі пахне язьмін. Ты ідзеш з ёю побач і чырванееш перад знаёмымі. Урэшце кажаш:

— Глядзі, як упіўся Рыгор!..

Смяешся.

— Рыгор біў жонку і сына, — амаль шэпча яна.

Не разумееш яе слоў. Табе моцна хочацца пацалунку дзяўчыны. Сам не асмелішся абняць яе. Пабаішся, што яна не захоча пайсці замуж за цябе!

Шчаслівы, што яна ідзе з табою.

Нінку прытуляеш да сябе толькі ў сваіх бессаромных снах. Нават не ў марах...

А па хатах ужо погалас ідзе, што ты з Нінкаю жаніцца будзеш. І што ваша васелле будзе на Ёвана.

Ninka

W dłoniach Ninki pachnie jaśmin. Idziesz obok niej i rumienisz się spotykając znajomych. Mówisz wreszcie:

— Popatrz, ale Ryhor się upił!.. Śmiejesz się.

— Ryhor bił żonę i syna — niemal szepce ona. Nie rozumiesz, co mówi. Bardzo ci się chce pocałować ją. Nie śmiesz jej objąć. Lękasz się, że nie zechce wyjść za ciebie za męża. Szczęśliwy, że idzie z tobą. Przytulasz Ninkę tylko w swych niewinnych snach, nawet w marzeniu się nie ważysz...

A po chatach już huczy, że będziesz żenił się z Ninką. I że wasze wesele będzie na Jana.

Przeł. Jan Czopik

Яе пачатак жыцця / Jej początek życia

Яе пачатак жыцця

У трэці год пасля шлюбу ён закончыў універсітэт, і ім стала вельмі добра. Яна нарадзіла дзяўчынку. Потым хлопчыка — і тады сказалі ёй, што муж заходзіць да прыгожай ды адукаванай удавы.

Зразумела: ён упэўнены ў сабе! ! зрабіла глупства — узяла казённых грошы, каб за іх выхарашыцца. У судзе, што пасля адбыўся, вылічылі ёй усё, да апошняга гроша. Даведаўшыся ў турме аб тым, што ён пачаў справу аб разводзе, падрэзала сабе вены (ламанай лыжкай). Прыйшлі па яе і вывезлі ў арыштанцкую бальніцу.

Засудзілі на чатыры гады, з якіх адседзела аж тры.

Вярнулася ціха, як сава. Тая ўдава, з якой ён ужо ажаніўся, з зазюльчынай гатоўнасцю аддала ёй дзяцей. Яго не бачыла.

Дзяўчынка цешылася, хлопчыку ж было яшчэ ўсё роўна.

Узялася жыць.

Jej początek życia

W trzy lata po ślubie ukończył uniwersytet i mogli wreszcie żyć przyzwyczajeni. Urodziła mu dziewczynkę. Potem chłopca. I wtedy dowiedziała się, że jej mąż chadza do urodziwej i wykształconej wdowy.

Pojęła: jest zbyt pewny siebie. I popełniła błąd: przywłaszczyła państwowy grosz, żeby się wystroić. Dużo; potem, w sądzie, wyliczono jej wszystko, co do grosika.

Dowiedziawszy się w więzieniu, że mąż wniósł pozew o rozwód, podcięła sobie żyły ułamaną łyżką. (Przyszli po nią: zabrali do więziennego szpitala).

Dostała cztery lata, odsiedziała trzy. Wróciła do domu cicho jak sowa. Wdowa, z którą mąż się już był ożenił, z kukułczą gotowością oddała jej dzieci. Jego nie widziała.

Dziewczynka się cieszyła, chłopcu było jeszcze wszystko jedno.

Wzięła się do życia.

Przeł. Jan Czopik

Начлег

Баюся хутара Барсуковіна. Занадта пуста там, каб можна было ўспамінаць дзяцінства. Маці прывозіла мяне сюды, на сваю радзіму...

Баюся яго, відаць, яшчэ і таму, што тут пастарэлі толькі твары з маёй памяці. Прончыха, як зазвычай, гэтаксама крычыць: „куды прэшся, зараза!" Карова гэтакжа па-даўнейшаму лезе за парог. Над яе збітым рогам — мухі. Певень пазірае па-шуляцку...

Выйшла дзяўчына. Зняла з перканіцы высахлы цадзільнік; у яе точаная шыя, натуральны загар і сардэчна знаёмы ўзмах рукі. Яна паглядзела на гасцінец, па-жаночаму боязна-сур'ёзна, і я зразумеў, што бачу гэта, малую калісьці, сястру Мірці. „Божа мой, няўжо гэта ажно столькі ўжо гадоў, як з Мірцяй гуляў я ў схованкі?! Аднаго лета пабіўся за яе з пастухом..."

Я накіраваўся да хроснага з намерам застацца нанач. Ведаў, што вымасцяць мне пасцель на сухім сене, у гумне, і застануся сам са сваімі думкамі. Прысніцца загарэлае цела Мірці, прапахлае лесам ды жывіцаю. Бурштынавае! І, быццам разбойнік, што прыходзіць на месца свайго злачынства, захацеў убачыць Мірцю ў гумне, у якім праходзілі дзіцячыя гульні і яна абяцала пацалаваць мяне.

... Пад поўнач я застаўся адзін, у тым жа гумне.

Зашахацела асіна. Яе шмат на лузе Радэля, на гэтай козіды, на якой дзікая трава ды куп'ё. Падпоўз я, уяўны падшыванец, да дзіркі ў шчыце — усё той самай! — і прыгледзеўся да Барсуковіны.

Месяц каціўся на спатканне з бурай, клубаВані хмары, як густы дым ад вялікага пажару. Маланка мігцела дзесьці над Чортавым балотам. У старым лесе крычаў пугач, а зоркі-маргайкі толькі і ведалі бяздумна разбягацца на глыбіні неба. Далёка тупацелі грымоты, і ад таго заціхла наваколле. Раптам здалася, што імчыць па пушчы смяротная паніка, здратоўваючы верхавіны. Дыхнула вільготнай шрачынёю, і мой твар у момант успацеў.

— Мі-і-ір-рр-р-ця-я-я-ааа!!! — даляцеў скрыгатлівы крык.

Я, не гледзячы ні вока, ні бока, ссуну ўся на ток і выбег на прыгуменне: у акне Прончыка грамнічная свечка — і нікога нідзе. Бог кінуў жмут бліскавіцаў; у хляве захроп конь і, хіба зосну, забляяла авечка.

На вочапе жураўля рыпацела вядро: ір-р-р-р... і-р-р... Белым духам уздыбіўся вецер на пыльным гасцінцы, ажно патрупянелі

бярозы ды панагіналіся, нібы для ўцёкаў, з перапуду не могуць зрабіць ні кроку. З-пад страхі фыркнула нейкая птушка і, адурэлая, знікла.

Дождж ударыў густою шрапнеллю, ля самых маіх ног. Я адступіўся за падваротню. Зусім блізка жыхнуў і выбухнуў пярун; зазвінела кола сячкарні.

Неспадзявана для самога сябе — разапхнуў дзвярыны гумна і, увесь у мігценні, пабег да акна, на святло грамнічнай свечкі. Там, начною цемраю прыціснуты да сцяны, глядзеў, як на каленях моліцца Прончыха і кліча дачку. Яна, вылітая Мірця, выйшла да маці, і я пачаў шаптаць ёй паўзабытую малітву і трызніць, быццам ужо бяру Мірцю на рукі, а ногі мае нецярпліва чакаюць бегу. Абхапіла мяне Мірця за шыю, вусны-маліны расхіліла ва ўсмешцы, вочы-ягады росна блішчаць ад радасці, грудзі дыхаюць хутка-хуценька... Як добра быць патрэбным, як гэта цудоўна быць жыццём для другога чалавека! Мірця, я прагну быць жыццём тваім! Дзе ты? На якой невядомай вуліцы невядомага горада? Зайздросчу той вуліцы, якая бачыць цябе!

Апамятаўся пад раніцу.

Расплюшчыў вочы пасля кароткага сну: тапіўся ў рэчцы!

Ляжу на сене.

Спалохана шэпчацца голле бярозы пад страхою.

Дождж шуміць у зеллішчы. Бліскавіцы скачуць па заполлі, у жытневых ды аусяных палетках. Дзесьці ў пушчы прагула вузкакалейка, і я зразумеў, што неўзабаве павіднее і праз якую гадзіну будзе аўтобус у Беласток.

Выйшаў, ні з кім не развітаўшыся. Рассвежаным бярэзнікам дайшоў я да берагоў Слоі, у якой на лапухах воднай лілеі ўжо зіхацела сонца. З-над Дзявоцкіх віроў шуганула ў сінечу чародка дзікіх качак.

Не даходзячы да халоднага зарасніку смуродзін, прыпыніўся.

Удалечыні Мірця моцнымі рукамі расчыняла вароты: Прончык выязджаў у поле. На яе галаве гусіным пер'ем бялела хустка.

Я пайшоў.

Nocleg

Boję się futuro Borsukowina. W tej pustce — jak nie wracać myślą do minionego dzieciństwa? Tutaj, w swoje strony rodzinne, przywiozła mnie ongiś matka.

Postarzały się tylko twarze; wszystko inne zostało jak dawniej. Nawet Pronczycha krzyczy tak samo z sieni:

— Gdzie leziesz, diable! — a twarz jej niczym pieczona gruszka.

Krowina pakuje się do izby, muchy krążą nad obłuczonym

rogiem. Kury coś tam żwawo dziobią, kogut patrzy na nie wzrokiem jastrzębia.

Wyszła na dwór dziewczyna, urodzona nie za mojej pamięci. Zdjęła z płotu wyschły szkopek: chuda szyja, opalenizna i zwyczajny ruch ramienia. Po kobiecemu płochliwie i uważnie popatrzyła na gościniec, i zrozumiałem, że mam przed sobą siostrę Mirci.

"Mój Boże — pomyślałem — to było dwadzieścia pięć lat temu! Czy to możliwe, że całych dwadzieścia pięć?" Pobiełem się wtedy o Mircię ze starszym ode mnie, trzynastoletnim pastuchem.

Teraz udałem się do swojego ojca chrzestnego z zamiarem pozostania tu na noc, chociaż zdążyłbym jeszcze na wieczorny autobus. Wiedziałem, że wymości mi leże na suchym sianie w stodole i zostanę sam ze swoimi myślami. Pragnąłem wyśnić sobie bursztynowe ciało Mirci, pachnące żywicą i rozśłonecznioną polaną. Jak rozbójnik wracający na miejsce zbrodni, chciałem ujrzeć Mircię w tej samej stodole, w której bawiłem się z nią w chowanego, uszczęśliwiony, że obiecała mnie pocałować. Popiskiwały myszy.

W nagłym dygocie zaszemrała osika. Mnóstwo jej na pastwisku Radela, na tym jego wydmuchu, porośłym dziką trawą i zielskiem. Jak dzieciak podczołgałem się do dziury w strzesze i wyjrzałem na okolicę: miesiąc toczył się na spotkanie burzy, chmury kłębiły się niczym dym nad straszhwym pożarem, migwały błyskawice wykrzesane z przesieki. Puchacz pohukiwał pod borem, strasząc gwiazdy mrugliwe i wypierając je nieubłagane w głąb nieba.

Od czasu do czasu dudniły dalekie grzmoty i wszystko na ich głos zamierało. Raptem wydało się, że panika śmiertelna pędzi przez puszcę, tratując wierzchołki drzew; oniemiała z trwogi pędzi z tchórzliwością bohaterów, jacy zobaczyli szpetotę śmierci, całą jej ohydę. Na twarz wypełzły mi krople potu.—Mircia-a-a-a! —rozległ się chrapliwy krzyk Pronczychy. W nieprzejranej ciemności zsunąłem się po drabinie na klepisko i wybiegłem ze stodoły: w oknie świeca gromniczna i nigdzie żywej duszy. Bóg cisnął garścią błyskawic, żeby przekonać mnie, że ten krzyk to urojenie. Nad żłobem zachrapał koń i chyba przez sen odpowiedziała mu beceniem owieczka. Wiadro na żurawiu pobrząkiwało: "ir-r-r... i-r-r... i-i-r-r..." Białym duchem uniósł się wiatr nad pylnym gościńcem, aż pobiełały brzozy i pochyliły się do ucieczki, lecz ze strachu wrosły w ziemię i nie udało im się zrobić ani kroku. Spod strzechy wyfrunęła jakaś ptaszyna i, ogłupiała, zniknęła w niewiadomej przestrzeni.

Deszcz wytrysnął gęstym szrapnelem u moich stóp i cofnąłem się za wrota stodoły. Całkiem blisko zasyczał i rozerwał się piorun, wielkie koło sieczkarni zachybotało się i zadzwoniło.

Niespodzianie dla siebie samego otwarłem wrota stodoły i, cały w błyskach, pobiegłem pod chatę Pronczychy, ku oknu ze świecą

gromniczną. Przyparty do ściany przez nocne mroki, patrzyłem, jak modli się na klęczkach Pronczycha, a potem mówi coś do córki o wargach i oczach Mirci. I ja też zacząłem szeptać na wpół zapomnianą modlitwę, i roić, że niosę Mircię na rękach, jej bursztynowe ramiona oplotły moją szyję, wargi-maliny rozchyliły się w uśmiechu, oczy — czarne jagody błyszczą z radości, a pierś unosi się w przyśpieszonym oddechu... Jak dobrze czuć się potrzebnym, jak cudownie być życiem drugiego człowieka! Mirciu, jam życie twoje! Gdzie jesteś? Na niewiadomej ulicy niewiadomego miasta... Szczęśliwa ta ulica, która ogląda ciebie codziennie. Ja — oglądałem piętnaście lat i sto czterdzieści cztery dni... sto czterdzieści cztery...

Opamiętałem się koło północy. Przetarłem oczy po krótkim śnie: że niby topiłem się w rzeczce.

Leżę na sianie. Słysząc spłoszony szept brzoźowych gałązek nad strzechą. W zielsku za ścianą szumi deszcz, błyskawice skaczą po zapolu, po zagonach owsa i żyta. Gdzieś w puszczy zagwizdała wąskotorówka i uświadomiłem sobie, że niebawem już się rozwidni.

Zasnąłem jak szarak w bruździe; obudziłem się godzinę przed odjazdem pierwszego autobusu na Białystok; do szosy pół godziny marszu.

Wyszedłem, z nikim się nie żegnając. Przez świeżą brzezinkę doszedłem do brzegu Słoi: na liściach lilii wodnej lśniło słońce. Znad Dziewiczych Wirów wzbiła się w błękity czereda dzikich kaczek. Nie dochodząc do mokrych zarośli czarnej porzeczeki, zatrzymałem się.

Pronczyk wyjeżdżał w pole. Mircia silnymi, opalonymi ramionami otwierała wierzeje. Chustka na jej głowie białała jak gęsie skrzydło.

Szybko ruszyłem przed siebie.

przeł. Wiktor Woroszyński

Навальніца на хутары / Burza nad chutorem

Навальніца на хутары

Як толькі я памятаю, навальніца заўсёды прыпаўзала з-за Прафіткі, гары, ад якой пачынаецца даліна нахштальт вялізнай місы, а наша хата ў ёй — быццам тая нясмачная скварка, сасмажаная на вугельчык. Хата ўсё больш і больш горбіцца, а мой бацька праз цэлае сваё жыццё збіраўся закласці пад яе новыя падрубы і перад смерцю даверыў гэту справу мне, маладому гаспадару. Падумаў я, ці часам не дзед збіраўся з тымі падрубамі...

З Прафіткі збягае ўніз шаша. Яна нырае ў зялёныя чароты, што над рачулкаю, у якой іншы раз плюхаюцца голыя дзяўчаты, і шнуруе, оытта што ўкраўшы, пад д ругую высокую гару, якая нагадвае паднябесную траншэю, якраз насупраць Прафіткі. Значна вышэйшую за яе.

Пад тою гарой, што значна вышэйшая за Прафітку, часта псуюцца аўтобусы далёкіх маршрутаў, і тады можна бачыць, як сумуюць пасажыры, чакаючы адпраўкі.

Пад вечар сапраўды за Прафіткаю пачуліся грымоты і па шашы засняжыў пылок — як бы молаты цукар, калі тайком жыраеш у каморы дзівосную матчыну мазурку, нарыхтаваную на вялікае свята.

Паку ль чуб хмары висоўваўся і висоўваўся, паку ль паказалася даўно не голеная фізіяномія буры з зублямі бліскавіцаў, фізіяномія, якая тры дні не ела, выбзыкнуў перад самюсенькім носам яе, з па-за Прафіткі, адурэлы аўтобус і так памчаў уніз, так прашапацеў ён праз чароты, у якіх ужо намачыў пад сябе масток, так скакануў на паднябесную траншэю, быццам заяц з расадніка, што здавалася: вось і канец свету!

Стрэхі поўныя птаства: галак, шпакоў, вераб'ёў. А пад стрэхамі сцішыліся куры. Свікі неспадзявана разбрыкаліся па загарадзе радасцю рэкрутаў на апошняй забаве ў вёсцы. Спахмурнеў задуменны конь. Прыціхлі каровы, не кажучы ўжо пра авечкі. Паветра набрыняла надзеяй, што хата ўсё-такі будзе плысці, яна ж драўляная, кожнаму хопіць кавалак чагосьці...

Маці зачыніла акно і перахрысцілася.

Па небе прайшоўся чорт з віламі, выгінаючыся ад рогату, быццам старая, п'яная дзеўка. Аўтобус жа, калі не пагубіў сваіх

вісклівых апонаў, напэўна, сядзіць цяпер у нейкім гаражы ды плюскае шклянымі бельмамі гультаяватага сабакі. Вёз ён пасажыраў, бы бобік кошку на хрыбце: палёжку меў пры хуткім бегу, вельмі хуткім, да таго хуткім, што даходзіла да рэдкай хвіліны згоды. Прапаў за траншэяй!

Ну!!!

У пекле апынуліся мы ноччу. Сядзелі на самыткім яго дне. Над намі дагараў свет. А мо гэта ўсяго толькі ўсмешкі чарцей-чарцянят, што схіліліся над намі ды спрабуюць убачыць, што з намі? Маці малілася штораз гучней.

У суседняй вёсцы пачаўся пажар, асвятліў шыбіны, ніткі дажджу, дрэвы, выгнаных на загуменне кароў і каня, плот, каменні... Я выбег на парог і глядзеў на пажар пад перунам!, і цешыўся ім, як чалавек, якому пасля цяжкага здарэння сказаў і, што будзе жыць! Што свет існуе!

Burza nad chutorem

Jak daleko sięgam pamięcią, burza zawsze nadciągała zza Profitki — góry, od której zaczyna się dolina — wielka misa, a w niej nasza chata niczym skwarek — nieapetyczny, przypalony na węgiel. Ojciec mój przez całe życie szykował się położyć nowe podwaliny pod chatę i w ostatnich dniach swego życia powierzył to mnie, młodemu gospodarzowi. Ojcu z kolei zlecił jego ojciec, a mój dziadek, żeby położyć pod chatę owe podwaliny, a nie dałbym sobie uciąć ręki za to, czy czasem nie pradziad miał to uczynić...

Z Profitki dzień w dzień zbiega na dół szosa, nurkuje w zielone szuwary nad rzeczką, w której czasem kąpią się dziewczyny, i nabrawszy tam rozpędu sunie pod wysoką górę po drugiej stronie doliny, rozciągniętą na kształt podniebnego okopu. Znacznie wyższą od Profitki. Pod tą górą, znacznie wyższą od Profitki, często psują się autobusy i wtedy można zobaczyć naocznie, jak to żonaci mężczyźni troszczą się o swoje żony i jak żony zazdroszczą pannom, a kawalerowie żonatym, marząc nie tyle o żeniactwie, ile o prawach, jakie ona daje. Jasna sprawa. Wyobrażam sobie, co by się działo dokoła popsutego autobusu, gdyby nie było Boga na niebie, a na ziemi milicji i sądów.

Pod wieczór rzeczywiście rozległy się grzmoty za Profitką i podniósł się kurz na szosie, biały jak miarki cukier, ten z niezapomnianego matczynego mazurka, łasowanego cichcem w spiżarnie na Wielkanoc. Wyglądzone grzmoty. W czasie gdy czub chmury wysuwał się i nachodził na niebo, gdy wyrzała dawno nie ogolona gęba burzy z zębiskami błyskawic, gęba, która co najmniej trzy dni nic nie jadła, bzyknął jej tuż przed nosem zza Profitki ogłupiały autobus, i tak poleciał w dół nurkując w szuwary, między

którymi mostek już zdążył napaskudzić pod siebie ze strachu, i tak wyskoczył na podniebne okopy, aż mi się zdało, że teraz właśnie nadchodzi koniec świata. W strzechach pełno ptactwa — kawek, szpaków, wróbli. Pod strzechami kury z pasją starych ciotek zagrzebują się w ziemię. Świniaki niespodziewanie rozbrykały się po całej zagrodzie z fantazją rekrutów na ostatniej zabawie w wiosce; taka to świńska uciecha desperatów. Posmutniał koń, zgłupiały krowy, nie mówiąc o owcach. W powietrzu kołatała nadzieja, że chata mimo wszystko będzie pływać, jako że z drewna, każdemu dostanie się bodaj trzaska...

Matka zamknęła okno, by piorun nie uderzył, nie spalił...

Po niebie przespacerował się czort z widłami, skręcając się ze śmiechu, niczym stara panna, której zaświtała jeszcze nadzieja, i rzy chutliwie, by jej nie stracić. Autobus, o ile nie pogubił kół, stoi z pewnością w swoim garażu, podwinąwszy smrodliwy ogon, i błyska szklanymi białkami, jak pies, który napsocił. Wiózł pasażerów niczym Burek kota na grzbiecie, ulżył sobie przy szybkiej jeździe, takiej szybkiej, że zapanowała krótkotrwała zgoda. Znikł za okopem.

Uff...

Nocą znaleźliśmy się w piekle, na samiuteńkim dnie, nad nami dopalał się świat. A może to wyszczerzone w uśmiechu zębiska diabłów, nachylonych i wypatrujących naszej chaty?

Matka modliła się coraz głośniejsze. We wsi sąsiedniej wybuchł pożar i oświecił szyby, deszcz, drzewa, wypędzone za gumno cienie krów i konia, zaspane psy, płot, kamienie...

Wybiegłem na próg i z radością patrzyłem na pożar, bo zobaczyłem, że świat istnieje.

Przeł. Tadeusz Dźugaj

У Грыбоўшчыну / Do Grzybowszczyzny

У Грыбоўшчыну

У Грыбоўшчыну — лесам; дрэвы і снег. Хвоі, з пахаладзелаю душою, на бялізне безнадзеі. Смутац запоўз на верхавіны і павінаму сеў над дарогаю.

Іду трэцюю гадзіну, без вёрстаў. Наперадзе масток, ад якога паваяла на мяне ўтульнасцю. Збудаванне, з якога я доўга не зыходзіў. Унізе — крыніца жывой вады. У ёй каменні з бародкамі водарасцей і шэпт задаволенасці, нешта такое, што жыве паціху, нацягнуўшы на сябе пухкую коўдру — не з галавою.

Стаў я на беразе, падняў камень і кінуў у празрыстую яміну. У цішыню. Пачулася нібы затоенае дыханне, ззаду, і наперадзе, і па баках. Было яно быццам пазяханне, перапыненае здзіўленнем. Дрэвы заварушыліся, закалыхалі галінамі.

Лес ажываў.

З хмараў пасыпалася. Вецер падкошваў, і завіруха мацнела.

Аслеплены, я пайшоў. Да Грыбоўшчыны зраб!лася.блізка.

Do Grzybowszczyzny

Do Grzybowszczyzny lasem trzeba iść; pośród drzew i śniegu. Pociemniałe korony sosen na bieli beznadziei; smutek im obsiadł wierzchołki i po sowiemu waruje nad drogą.

Idę trzecią godzinę, nie licząc, ile przeszedłem.

Przedemną mostek; uczucie swojskości; rzecz, ale ciężko oderwać się od niej. Spojrzałem w dół, na nurt żywej wody: kamienie z brodami wodorostów i szept satysfakcji; coś, co żyje tajemnie, naciągnąwszy na siebie puchową kołdrę, ale głowy nie kryje.

Stałem na brzegu. Potem podniosłem kamień i rzuciłem w przejrzystą głębię. W ciszę. I nagle jakby wkoło ktoś powstrzymał oddech. Albo jakby kształt otwartych do ziewania ust: "a", zdumienie przeistoczyło w kształt zachwyty "o". Znow zaistniał las.

Sypnęło z chmur. Wiatr kosił z nóg, rosła zawieja.

Oślepiiony ruszyłem naprzód. Do Grzybowszczyzny zrobiło się blisko.

przeł. Jan Czopik

Поры

Я ціха ўсведамляю сабе, што ў мае сорок чатыры гады пачалася пара недаверу ды самоты. Гэткае, кожнаму бяспечнае, рэагаванне на рэчаіснасць з'яўляецца паслядоўнасцю пары прагнасці сяброўства.

Цяперашняя ўва мне магчыма параўнаць з настроем у старэючай жанчыны або, весялей, з крыўдаваннем у таго дзіцяці, якое, ласуючыся ў садзе, апяклося крапіваю, налезла на скрадлівы чартапалох...

З майго ўжо маўчання вынырае туга, правідловей будзе сказаць: жаль да бясконцасці, за яе сусветную агульнасць, адхіленне ёю шанцаў на тое, као быць заўважаным менавіта назаўсёды. Душа — вечная, як пустыня, — спазірае ў Космас, бы ў дзяцінства кліканае сваё, — якое тым цудоўнае ў чалавеку, што ягоная радасць у ім тады ёсць бескарысліваю, а прыязнь братэрскім каханнем, хітрыкі ж усяго гульнёю галасістаю, варагаванне падобнае не больш як на забыццё.

У жаданне сяброўства шуляком налятала на мяне злосць, іншы раз нянавісць; ніколі ж — Цішыня і Спакой, савіныя дзеці Мудрасці. Суцяшаю я сябе тым, што лёс ёсць блгі не аднаму толькі мне, скупы на сяброў. Яны, прыцеліскі тыя, аказваліся якімісьці марнымі, падшытымі гладкаю сезоннасцю, такімі няважнымі, і зараз я, з далечы гадоў, перастаю бачыць іх твары ды забываю, паспеўшыя сшарэць імёны.

Кранула мяне і Вялікая Подласць, таму спатрэбіцца часу дзеля свайго супакоення. У яе з'яўленне рупіла мне гаварыць праўду пра самога сябе, верачы ў аздараўленчыя ўласцівасці яе; прасіць аб спагаду, аб тое, каб блізкія не спяшаліся з высновамі наконт мяне, з загубленнем.... Я апынуўся быў на ростанях, што бываюць у чыстаполлі, і адкуль бачны пяройдзенае, шэрань сустрэчнага.

Усё часцей са стрымгалоўем уцякаю ў сонечнасць успамінаў, у лета квяцістае над рэчкаю пад борам, ва ўсхваляванасць танца з першапрывабнаю дзяўчынай на прыгарадных музыках, і ў туую палкасць пітае гарэлкі, гэтак спадцішка ды пад зорным небам у Каляду, у сўтычках ля гасціннае хаты і са сваяцкімі падшыванцамі на Пагулянцы; урэшце — у хмельнасць уданага мардабою...

Адтуль ішлося.

Uświadomiłem sobie po cichu, że mając czterdzieści cztery lata znalazłem się w porze niedowierzania i samotności. Ta właśnie bezpieczna reakcja na rzeczywistość jest następstwem pory pragnienia przyjaźni.

To, co obecnie we mnie tkwi, można porównać do samopoczucia starzejącej się kobiety albo — weselej — do poczucia krzywdy u dziecka, które polazło łakomie do cudzego sadu i oparzyło się pokrzywą lub wpadło na skradający się oset...

Z mego milczenia wynurza się żal, mówiąc właściwie — uraza do nieskończoności: za jej kosmiczny ogrom, za pozbawienie mnie szansy bycia przez nią zauważonym... Dusza—wieczna jak pustynia — spoziera w Kosmos niby w przywoływane dzieciństwo, które staje się cudowne dlatego, że radość jawi się bezinteresowna, przyjaźń jest braterską miłością, psoty — hałaśliwą zabawą, a wrogość podobna jest do zapomnienia.

W porze pragnienia przyjaźni jastrzębiem nalatywała na mnie złość, czasem nienawiść, nigdy — Cisza i Spokój, sowie dzieci Mądrości.

Pocieszam się, że nie mnie jednemu przypadł w udziale zły los, że skupił się również na przyjaciółach. Oni, kumple, trafili mi się marni, podszyci niestałością, jacyś mało znaczący. I teraz, z oddali lat, przestaję widzieć ich twarze, zapominam poszarzałe imiona.

Dotknęła mnie także Wielka Podłość i dużo czasu potrzebowałem na osiągnięcie uspokojenia. Usiłowałem więc mówić prawdę o sobie, wierząc w uzdrawiającą moc szczerości; błagać o współczucie, o to, by bliscy nie śpieszyli się z wnioskami, z ostatecznym potępieniem.... Znalazłem się wówczas na rozstajach, w czystym polu, skąd wyraźnie widać przebytą drogę i mgiełkę nadpływającej dali.

Coraz częściej na złamanie karku pędzę w słoneczność wspomnień, w ukwiecony letni wieczór nad rzeką, pod borem, w falowanie tańca z pierwszą dziewczyną na podmiejskiej zabawie, w palącą gorycz wódki, pitej ukradkiem pod rozgwieżdżonym niebem Bożego Narodzenia, w zakamarkach, przy gościnnej chacie łobuzerskich krewniaków, na Pohulance, w oszołomienie po cięskim mordobicu...

Stamtąd się szło.

Przeł. Jerzy Plutowicz

У Калядны адпачынак / Boże Narodzenie w Krynkach

У Калядны адпачынак

Другі дзень ішоў снегапад. У вішняку ля адрыны галаслівілі на адлігу вераб'і. Дома было ўтульна і сыра. Я нанасіў дроў з-пад паветкі, да абедзвюх печак.

Мне ціха адпачывалася тут. Я мог гадзінамі наглядаць за праходзім, адгадваць іх лес ад самага дзяцінства, няўдачы (люблю раздумваць пра іх), каханне ў дзяўчат і маладзіц, ашуканствы ў імя добра і ліхія радасці, прасцяцкія і культурныя. Думкі наконт грошай... Пад вечар узнялася віхура, налятала ад Кабыліных гораў, накурганьваючы сумёты ў платах. Па-каляднаму запыліўшы наваколле, наклікаўшы настрой, мяцеліца набіралася імпульсу, утвараючы гогалеўскі пейзаж з незвычайнасцю.

Я выйшаў на падворышча, у ягонае закуцце. На блізкіх складах, што ў Жабіным завулку, шапацелі брызентавыя пакрывалы на грамадзінах грузавікоў з булавастымі шафёркамі; машыны стаіліся пад абрывам высознае прызмы чагосьці, нагадваючы сабою цудам уцалелую пару дапатопных жывёлінаў. За местачковым рынкам, асветленым, бы забыты пляж, чарнацела праваліна, і магчыма было падумаць, што там прасціраецца возера, яшчэ не замёрзлае, пра якое лепей забыцца.

Мяне, аднак, цягнула туды, з гэтакай абязволенаю безнадзейнасцю, якая здараецца, мабыць, у адных самагубцаў... Ажно досыць нечакана, я згледзеў, што — як і калі? — знаходжуся ўжо на Новай, а перад тым пакруціўся быў па Царкоўнай, затым жа каля каменных руінаў бажніцы, не даходзячы да Гарбарнае, і слухаў плёскату артэзіянскіх калодзежаў у канцы Надрэчнай, на Пагулянцы, некалі фабрычнай, хмельна-буяністай, беспраходна люднай, а зараз анямелае, як маё ўспамінанне бабуліных апавяданняў пра басаногую маладосць яе.

Рабілася мне неяк сцішнавата ад тае застылай вясковасці Новай, ад відавоку на ёй яшчэ курных хацінаў, што дастаялі бліжэй касцёла (за дарогаю ў ярыску), і ад таго, што ў жытлах гэтых прамяніста свяцілася, за фіранулькамі на ваконцах павелікапанску гарэлі елкі ў незабыўным убранні, чарцянелі каля іх экраны тэлевізараў, ды наогул ззяла дабрабытам, сытым спакоем, застоллем, і ўсім такім не на месцы тут...

Я не спадзяваўся ўпаткаць адначасна і столькі пустэльнага ў навічанскім старонні; за гаматным крыжам — каляіны ад саней (з

паніклым канём), пасвістанне вятрыска спаміж кустоўя. Адтуль, — трызнілася мне, — выбягала воўчае ган'ё, выблісквала парнымі агеньчыкамі з жажліва жаўтаватым адценнем, зараілася ад іх у канцавіне простыні, там, куды ўсяго пужліва скакане святло ад раскалыханае лямпачкі на электрычным слупе, што пад бярэзінаю насупроць агародаў Дзюбаграя. Я ледзянеў у сваім першабытным страху; як на тое, з гушчавінкі на Кухарцовай пустэчы накінуўся на мяне дварняк, звяхлівы, і мне прыдалася палка, якую падняў на мастку, што перад бойняю.

Касцёл засланяў ад ветрагону. Да яго зацішнага падножжа зляталіся сняжынкi; у вышыні трохі бачнае вежы пракрычала галка (як заўсёды, уедліва).

Надумаўся я наведаль стары маёнтак, па якім засталіся паркавыя дрэвы, дарэшты не вырубаныя мужыкамі, і сцены колішнія мануфактуры, і дзве хаткі, у адной з якіх, што па-над спустошанымі сажалкамі, нехта жыве. Але, можна сказаць, не хапіла мне адчаю, каб падацца ў тую цемрадзь; чуліся таемныя гукі, праўда, поклічы савы.

Затое па Касцельнай ішлося, як з крыламі, да млынішча з азярыскам. З ветрам. У вірыстай белені гібелі Лазневы завулак, Браварная, пажарышчы Каўказскае...

Спадабалася надвор'е. Я ні на кога не натыкаўся, не стрэбілася здумваць прычыну, дзеля якое рушыў у поначную валачобу. (Сказаць каму: для прыемнасці, — высмее перад чужымі!). Я ўзмакрэў толькі бліз Качыных крыніцаў, над Шамруховым ровам, у пачатку аселяцы Смаркатага Ёзіка; уваліўся быў у ямку. Запрыкмеціў — у прыгуменні Манаха хаваўся прыгорблены, але высокі, чалавек. Не, мне не прывіднілася. Таму я пасунуўся далей, цераз выган, — з аглядкамі і сярэдзінай таго гуляйполя, з чуйнымі вушыма, напружаны. Адчуванне пагрозы надакучлівае тады менавіта, калі не знаходзіш аогрунтавання яе. Паддаешся інстынгу.

Сваю ж Сакольскую ўпознаў я па гудзьбе тэлеграфных дратоў, наперадзе. Яны выігрывалі манатонную, быццам вечнасць, музыку, ад якое паўставала перада мною мае маленства, прывабнае цяпер бессвядомасцю ва ўсім, здольнае дарыць табе і здаля асабліваю сваю радасць, не галоўную і не спелую, барані Божа, але — да кажнюткага нервіка ўсёахопліваючую, ад чаго сам ты ўвесь ператвараешся ў яе.

На Сакольскай узялася прыглядацца да мяне якаясьці людзіна, і гэта было прыблізна так, быццам аб'явілася страшыдла з вылупленымі бельмакамі, папарасячаным носам, зубамі ад адзінца, на цялячых капытцах, з бычыным хвостом, цэлае ў шэрсці (прыкрытае — прытомна ўбачыў я — кажухом турэцкаш вырабу).

І я вырачыўся на яго.

Ужо ведаў: не рушуся згэтуль першым. Каб зрабіць тое, трэба мне перастаць баяцца, звычайна ўтаропіцца ў з'яву, знарочна падзіцячаму, выгнаўшы з сябе тую пloidму дрыжкаў, або і з разбаўленасцю ступіць да таго лыча, пагладзіць ягонае валахоцце, прашчабятць яму словы задаволенасці, паводзіць сябе з непадробленай бязбояззю. І гэта мне ўдалося, і то настолькі хутка, што ў наступны міг зажадалася не пазбывацца сполаху, наадварот, набрыняць ім да неўтаймаванасці, каб не знікла тая пачварнасць, казачна зачараваўшая мяне, і каб усё не закончылася пазяхлівай размоўкаю тут, хто ведае ці не з суседам сваім акурат... Одумам!

Я кінуўся наўцёкі, у якоесь дзіўнае ўцяканне, такое безэмацыянальнае, хіба што ад разліку, можа, урэшце, ад натугі на спараджэнне ў самім сабе нейкай агіды ад таго, што вяртаюся ў зразумеласць, у штодзёншчыну... (Цяжка ўявіць сабе горшую шэрасць быту ад тае, якая ёсць вынікам якраз усёразумення).

Беглася мне з долу. З казытлівым пачуццём уласнае смешнасці.

Boże Narodzenie w Krynkach

Już drugą dobę sypał śnieg. W gęstwinie wiśni obok starej stodoły hałasowały na odwilż wróble. W domu było przytulnie i wilgotno. Nanosiłem polan spod okapu drewnutni do obu pieców.

Odpoczywało mi się tu cicho. Mogłem godzinami wpatrywać się w przechodniów, odgadywać ich los od samego dzieciństwa: niepowodzenia (lubię rozmyślać o nich!), miłość u dziewcząt i młódek, oszustwa w imię dobra, radości prostackie i kulturalne. Myśli o pieniądzach...

Pod wieczór podniosła się wichura, nadleciała od strony Kobylích Gór, usypała kurhany zasp przy płotach. Zamięć świętecznie osnuła pyłem okolicę, stworzyła nierzeczywisty, niby z

Gogola, pejzaż.

Wyszedłem na podwórze. Na placu magazynów za Żabim Zaułkiem szeleściły brezentowe pokrowce na bryłach ciężarówek z łepetyniastymi szoferkami — przyczały się pod urwiskiem przyzmy czegoś ogromniastego, przypominały cudem ocalałą parę przedpotopowych gadów.

Za ryneczkiem, oświetlonym niby zapomniana plaża, czerniała rozpadlina i można było pomyśleć, że rozlało się tam jezioro, nie zamrażnięte, o jakim lepiej natychmiast zapomnieć.

Jednak coś mnie tam ciągnęło, opanowała mnie bezwolna beznadziejność, z jaką mają do czynienia chyba tylko skazańcy...

Niespodziewanie spostrzegłem, że stąпам już ulicą Nową, i że

przedtem musiałem być na Cerkiewnej; że nie dochodząc do Garbarnej przeszedłem obok kamiennych ruin bożnicy; musiałem słuchać plusku studzien artezyjskich przy końcu Nadrzecznej, na Pohulance, niegdyś fabrycznej, pijacko-bujnej, rojnej, a dziś oniemiałej jak przypominanie babczyńskich opowieści o jej bosonogiej młodości.

Robiło się jeszcze bardziej zacisznie od zastygłej wioskowatości Nowej, jej kurnych chat, które przetrwały u stóp kościoła za drogą przez jar; od tego, że w chałupinach tych jarzy się światło; za firaneczkami w okienkach wielkopańsko błyszczą choinki w nieziemskich ozdobach, diabelskim poblaskiem migają ekrany telewizorów, zieje dobrobytem, nieprzyzwoitą statecznością, uctwowaniem, czymś zupełnie tu nie na miejscu...

Nie spodziewałem się, że odnajdę tyle z atmosfery pustyni, za topornym krzyżem — koleiny sań i sylwetka zdrożonego konia, poświst wietrzyska w kępie krzaków. Przywidziało mi się, że słyszę zawroźnienie stada wilków i łyskają parzyste ogniki z przerażająco żółtawym odcieniem, póki co daleko, dokąd nie sięga krąg światła z rozkołysanej żarówki na słupie elektrycznym pod brzezunami, naprzeciwko ogrodów Dziubohraja. Złodowaciałem od pierwotnego strachu, na domiar zła z Kucharcowego wydmuchu wyskoczył ujadający kundel i przydał mi się kij, podniesiony na mostku przed rzeźnią.

Kościół osłaniał przed porywami wiatru i do jego podnóża zlatywały się ku światłu płatki śniegu, na szczycie ledwie widocznej wieży zaskrzeczała kawka — jak zawsze kłótniawie.

Zamyśliłem odwiedzić także stary dwór, po którym zostały jeno parkowe drzewa, po wojnie nie wyrąbane do reszty przez wieśniaków, ściany dawnej manufaktury (podobno pułkownika Lipharta) i dwie chaty. W jednej z nich, nad wyschłymi sadzawkami, ktoś Mieszka. Ale nie starczyło mi, można powiedzieć, animuszu, żeby tak bez drżenia zanurzyć się w gęsty mrok. Słyszałem złowieszcze dźwięki, aha, to pohukiwanie sowy.

Natomiast Kościelną szło mi się lekko, do zapomnianego młyna z jeziorkiem. Z wiatrem.

W wirze białości marzły Banny Zaułek, Browarna, pogorzel na Kaukaskiej...

Dobrze mi było na świeżym powietrzu, nie spotkałem nikogo, nie musiałem wymyślać przyczyny, dla której wałęsam się po nocy. (Powiedzieć komuś, że dla przyjemności — wyśmiej przed obcymi!)

Spociałem się z wrażenia dopiero obok Kaczyc Krynicy, nad Szamruchowym rowem, na skraju łączki Smarkatego Jazepa. Zauważyłem, że na zastodolu Monacha ukrywa się przygarbiony, ale wysoki mężczyzna. Nie, to nie zwid. Dlatego pośpieszyłem dalej przez wygon — oglądając się na boki, przez środek tego wydmuchu, z

czujnie nastawionymi uszami, napięty — poczucie zagrożenia dokucza wówczas, kiedy nie potrafisz znaleźć sensownego wyjaśnienia. Kiedy ulegasz instynktowi.

Swą Sokolską poznałem po huczeniu przewodów. Druty wygrywały na słupach telegraficznych monotonną niby wieczność muzykę, od której stanęło przede mną dzieciństwo, wabiące nieświadomością wszystkiego, zdolne do obdarowania radością, nie tą główną, nie dojrzłą broń Boże, ale ogarniającą jestestwo aż do ostatniego nerwu tak, że aż się w nią cały przemieniasz.

Na Sokolskiej przechwyciłem wlepione we mnie przenikliwie spojrzenie. Stało tam jakieś ludzisko, coś w rodzaju strasydła z wywróconymi białkami oczu, prosiącym ryjkiem, zębami odyńca, na cielecych kopytach, z byczym ogonem, okropnie obrosłe sierścią, okryte—jeszcze dość przytomnie zauważyłem — tureckim kozuchem.

I ja wytrzeszczyłem gały.

Wiedziałem: nie mogę ruszyć pierwszy. Żeby uczynić krok, muszę pozbyć się przestachu, patrzeć na zjawę zwyczajnie, niefrasobliwie jak dziecko, opanować rozdygotanie. Albo też zbliżyć się do maskary udając rozbawienie, pogłaskać po futerku, wyszczebiotać słowa uciechy, bez popisywania się fałszywą odwagą. Udało mi się to osiągnąć na tyle szybko, że w następnej chwili zapragnąłem nie pozbywać się lęku, na odwrót, nasiąknąć nim do samego szaleństwa, żeby nie przepadł ów stwór, który zaczarował mnie na sposób baśniowy; żeby nie zakończyło się wszystko na wywołującej ziewanie rozmówce, kto wie, czy nie z najbliższym sąsiadem.

Rzuciłem się więc do ucieczki, w dziwne uciekanie, zupełnie bez emocji, na próżno usiłując zatrzymać w sobie chociażby wstręt do powrotu w rzeczywistość. (Trudno wyobrazić sobie bardziej szare bytowanie od tego, które jest wynikiem rozumienia, że wszystko da się objasnić bez reszty).

Biegło mi się z dołu.

Z łaskoczącym uczuciem śmieszności.

Przeł. Jerzy Plutowicz

Занатоўкі для памяці / Zapiski dla pamięci

Занатоўкі для памяці

* * *

Вятрыскі ў нас ад выгану з багоннікам; гудзяць у коміне ды пасвістваюць у дратах, цубаняць дажджамі па высокай адгэтуль сцяне дому, а ўзімку накурганьваючы каля яе снегу. У жніво налятаюць яны ад паўднёвых палёў з пахамі спелага збожжа і ссохлага палыну. Буры з грывотамі наводзяць паганскі прырапалах. Як жа па-райску пасля таго бярэцца зелянец агарод: кучаравіцца моркаўка, выструньваецца буракоўе, агурэчнік у квецені нагадвае сабой аселы з неба дзівосны дыван, акурат побач расцвілага маку, а лісці гарбуза, што ў бульбянішчы, смешна падобныя на чуйныя вушы свіней, затоеных у шкодзе... Тады нават сваркі вераб'ёў са шпакамі за будку на шчытовішчы здаюцца весялосцю.

Пад старою яблыняй з павіслым ад плоду галіноўем знаходжу я апалыя папяроўкі, празрыстыя ад выспеласці, у якіх, калі глядзець на іх пад сонца, відаць зярняткі. Ём з лакомлівасцю падлетка, што залез у чужы сад. Вачыма ўявы бачу я нябожчыка бацьку і тое, як ён крывіцца на маё гэтае смакаванне: „Яблычкі табе ў галаве, а не работа!”.

* * *

... Стаяць аднаму ў крынічнай рэчаньцы ды пад высокім небам канца лета. Яшчэ не адлятаюць журавы і дзікія гусі, а ўжо перацвітае поплаў і пусцее поле. Босыя ногі заносіць пяском быстрая вада, яна жывым срэбрам пабліскае пад стромаю з шяздоўем плісак. На бяскрай пожны выгналі авечак і кароваў без пастуха, а ў пыльных прыгуменнях буяць малатарні. І чуваць гвалт торгу ў мястэчку, за хатамі з садкамі, у якіх залацеюць грушы, усё роўна бы абсыпаныя медзякамі дзеля незвычайнасці якое, ды трохі па-дзіцячаму румяняцца зімовыя яблыкі. На загонах у нізках клапоцяцца гаспадыні, відаць і дзяўчат (іхнюю паненчынасць пазнаюць па нецярплівасці).

Стаяць самому сабе перад усім і ўсімі, у гаснучае лета, але перад сытай восенню. Селяніну гэта зразумець! Калі гэта праўда, што без задаволенасці няма прыгажосці, дык і я ведаю, чаму падабаліся мне кастрычніцкія імжа і сутонне, апалая лістота і завугольны вечер, дождж на шыбах і рыпат веснічак... Таемнасць поначнага падворышча. Цяплынь пасцелі ў дажджоўе, сон пра свежаванне (запах ад смаленага саламяным агнём кормніка, якога

калолі пад Каляду).

* * *

У прыгарадзе добра, утульней у драбноце дзён. Пражывеш сабе іх, адзін за адным, без прэтэнзіяў на якую-коледы значнасць. У прадвесне, калі ўранні хрумсціць пад нагамі талы снег, прыморожаны за ноч, ідзеш у цяпліцу пасеяць першыя агуркі. Карміць будзеш курэй-нясушак. Потым, у позні ўзыход сонца, паснедаеш з жонкаю ды дзяццмі (яны спяшаюцца ў школу). Сядзеш у сваю з'езджаную легкавушку, што стаіць за акном на панадворчыку, і пунктуальна — дзякуючы ёй — пабудзеш на казённай рабоце, з якой ясі хлеб (табе, вядома, напляваць на яе).

Час ад часу ў ваколіцы згвалтуюць чыюсьці дачку нейкія лайдакі або абкрадуць далейшага суседа прыезджыя зладзеі; бывае, кагосьці заб'юць бандыты (пазалетась — агародніка Рухаймозга). З прыцемкам не трэба выход зіць у завулкі, нікуды. А калі хрысціны спраўляеш ці паклічаш сваякоў на Каляду або іншы баль які надумаеш, дык няхай лепей занаваюць у тваім доме госьці (ёсць жа тых пакояў!).

* * *

...Бы выява таёмнага скарбу мігацеў заліўны Доўгі луг у Юр'еў дзень, калі бабуля выводзіла мяне глядзець поле. З жытнёвае руні не было ўжо відаць вароны, сеўшае ў яе, што прарочыла ўраджайнасць і хлеб аж на ўсю зіму. Але нішто так не засела ў маёй памяці з тае вясны, як той мігат, быццам гэта самое сонца купалася ў тым лузе, пырскаючы ва ўсе бакі і пужаючы кнігаўкі. Хацелася стрымгалоў пабегчы туды і, схаваўшыся за вербалозамі, самому ўбачыць тую цудную гулянку (гэтак кавалеры падгледжвалі дзяўчат на сажалках). Я не цяміў, што прыгажэй ёсць заўсёды здалёку (вада тая аказалася са страхотна грузкім дном з плоймаю апалонікаў).

На ўскраі сваёй палоскі мы расцілалі радзюжку, каб прысесці на сырой зямліцы паесці. На ручнік выкладвала бабусяка пару гатаваных яёк, па скібцы хлеба, і ставіла адмысловую, малую, гладышку з кіслым малаком, (акуратненька абвязаную хусцінкаю). Знаходзілася і крышынка солі.

Яна памерла ў тое ж мае маленства, няспешна і ўрачыста. Пасля яе смерці людзі пачалі пакідаць сярпы, перасталі пасціць, а потым кінуліся рабіць усенька машынамі, багацець ды страчваць розум. Я тым часам вырас, паканчаў усякія школы і шумна палепшваў свет з Беларусы, каб, урэшце рэшт, пастарэць і задумацца над тым, што казалася яна, мая непісьменная бабуля... Пахаваў я яе, бы тысячагадовы беларускі лес, і, пакруціўшыся на жыцці, сам цяпер не ведаю, як мне быць. І бацькі мае гэтак жа былі разгубіліся. Новы час адказвае неяк няшчыра, у яго што ні

день то іншая праўда.

Zapiski dla pamięci

* * *

Wiatry wieją u nas od pastwisk z bagienkiem; huczą w kominie i pogwizdują w drutach, drobia deszczem po wysokiej tu ścianie domu, w zimie zaś usypują strome kopy śniegu. W czas żniw nadlatują z południowych pól, z zapachami dojrzałego zboża i schnącego piołunu. Burze z piorunami wywołują pogańskie lęki, po czym zaiste rajsco zieleni się ogród: ukwiecona grządka ogórków przypomina sobą czarodziejski dywan jakowyś, co osiadł z niebios, akurat pobok kwitnącego maku, a łopuszyste liście kawona, wysterczające z naci kartoflanej, śmiesznie przypominają czujne uszy świń, przyczajonych w szkodzie; bujnie kędzierzawi się marchew, pobłyskuje listowiem buraki. Wówczas nawet wróble awanturki ze szpakami o ptasi domek na szczycie pod okapem dachu wydają się świadczyć o wszechradości.

W zaciszu pod starą jabłonią z uginającymi się od owoców gałęziami podnoszę z ziemi opadłe papierówki, przeźroczyste z przejrzalości, w których, jeśli patrzeć nań pod słońce, widać ziarenka w środku. Jem je łakomie, niczym urwis, co zakradł się do cudzego sadu. Oczyma wyobraźni widzę nieżyjącego już ojca, i to jak wybrzydza na moje zajadanie się: — Ino jabłuszka ci w głowie, a nie robota!

* * *

Sam jeden stoję w rzeczulce źródlanoczystej i pod wysokim niebem końca lata. Jeszcze nie odlatują żurawie i dzikie gęsi, ale już szarzeją łągi i pustoszeją pola. Moje bose stopy zanosi piaskiem bystry nurt, pobłyskujący srebrem pod stromizną, w której gnieźdzą się pliszki. Na bezkres ściernisk wypuszczono owce i krowy bez pastucha, a w kurzawie przystodoli bucą młockarnie. I donośnie gwałtują na targowisku w miasteczku, za chatami w sadkach, w których złocą się grusze, niczym osypane miedziakami dla niezwykłości jakowejś, oraz dziecięco jakoś tak rumienią się zimowe jabłuszka. W ogrodach w dolinkach uwijają się gosposie, widzi się też panny (zdradzają się ze swym państwem niecierpliwym zachowaniem)...

Samotnie stać wobec wszystkiego i wszystkich w porze gasnącego lata, przed sycącą jesienią. Oracz to pojmie! Jeśli prawdą jest, że bez zadowolenia nie bywa piękna, więc ja wiem, dlaczego upodobałem szron październikowy i wczesny zmierzch, szeleszczące listowie i wietrzne przeciągi w zaułku, dzwoniące krople deszczu na szybach i skrzypienie wrót... Tajemniczość podwórca wśród nocy. Ciepło pościeli w dżdżystą odwieczersz, sen o świmobiciu (zapach osmalonego słomianym ogniem wieprza w zbliżające się Boże Narodzenie).

... Na przedmieściu dobrze się mieszka, przytulnie. Dnie mijają bez pocucia jakiegoś znaczenia ich. Na przedwiośniu, kiedy raniuteńko chrzęści pod stopami topniejący za dnia śnieg, tuż po nocnym przymrozku, śpieszysz się do swej szklarni w ogródku, by zasiać w niej wczesne ogórki. Następnie karmisz kurze nioski. O późnym wschodzie słońca zasiadasz z żoną i dzieciakami do śniadania (uczniakom pilno do szkoły). Po czym lokujesz się za kierownicą swego zdezelowanego auta, które stawiasz na noc pod oknem od strony wjazdu, i — dzięki niemu — punktualnie odbębnisz dzień na państwowej pracy, zapewniającej ci chleb (w gruncie rzeczy mając ją głęboko gdzieś).

Co pewien czas jakieś łobuzy dopadną dziewczynę w okolicy albo — przyjezdni złodzieje — obrobiją dom sąsiada; zdarzają się także zabójstwa (zeszłego roku zadżgano ogrodnika). Z nastaniem zmierzchu nie trzeba wysuwać nosa na ulicę, a gdy wyprawiasz chrzciny lub spraszasz krewniaków na bożonarodzeniowe balowanie albo na inną okazję, goście niechaj zanocują w twym domu (masz przecież tych pokoi!).

... Niczym jarzenie się tajemniczego skarbu migotał w oddali Długi Wyhon, na świętego Jura, kiedy babcia szła ze mną zobaczyć runiejące pola. Znak to dobry, gdy z zieleniejącej gładziny wkoło wysterczają ledwie główki siadających wron: będzie urodzaj i chleb. Lecz nic tak nie utkwiło w mej pamięci z tamtej wiosny, jak owo migotanie rozlewiska, jak gdyby samo słońce nurzało się między oczeretami, bryzgając niepohamowanie na wszystkie strony i przepłaszając zlatujące się z ciepłych krajów ptaki. Zapragnąłem pobiec bez opamiętania w tę grzęzawę, przyczaic się za kopiastrą łoziną, by napatrzeć się z bliska na owe igraszki (starsi ode mnie kawalerowie tak podglądali dziewczyniska na sadzawkach dworskich).

Prawdopodobnie zawsze jest tak, że co piękne z daleka, nie musi być nim z bliska. Ta, przyciągająca mnie, toń wodna okazała się rozległym bajorem z kijankami...

Na skraju ojcowskiego poletka rozścielałem z babcią płachtę, by przysiąść i coś zjeść. Wyłożyliśmy na bielutki ręcznik parę gotowanych na twardo jaj, kilka kromek z bochna domowego wypieku, i ostrożnie ustawiliśmy śliczny mały dzbanek z zsiadłym mlekiem (starannie obwiązany płóciennym). Znalazła się także szczypta soli.

Pomarła babcia w tamte pamiętane moje dzieciństwo, niespiesznie i jakoś uroczyście bardzo. Wkrótce po jej odejściu z tego świata ludziska zaczęli porzucać sierpy, przerzucili się na kosy, a niebawem na różne maszyny, i uwzięli się bogacić, i tracić rozum. Ja tymczasem wydoroślałem, skończyłem szkoły i hałaśliwie naprawiałem cały świat, łącznie z Białorusią, aby w końcu zestarzeć

się i pomyśleć wreszcie o tym, co mówiła mi moja niepiśmienna babuleńka...

Pogrzebałem ją ongiś, niczym tysiącletni los plemienia, i pokręciwszy się w życiu, sam już dzisiaj nie wiem, jak mam dalej postępować. Idą nowe czasy, ale jakieś takie nieszczerze, codzień inna prawda obowiązuje. I rodzice moi tak samo kiedyś byli tracili orientację.

Przeł. Jerzy Plutowicz

Глыбокай восенню / Późna jesień

Глыбокай восенню

Любіў і люблю я дождж глыбокай восенню, халодны ды працяглы. За сцяною чуваць, як, сцякаючы з даху, струменьчыкі вады распырскваюцца на вымытых з зямлі каменьчыках ды кавалачках чарапіцы, што ў крапіве ля падрубы... Хтосьці спяшаецца па вуліцы, топчучы цяжкімі нагамі гнілое лісце.

Каля дзевятай гадзіны гаснуць агні ў вокнах, стары насценны гадзіннік звоніць сіпла. Па бруку пагрукатала запозная фурманка на колах з жалезнымі абручамі, поўная мокрадзі, прастуджаная.

Як добра ляжаць у пасцелі, адчуваць цеплыню коўдры, сухой ды мяккай, засынаць моцным сном, які магчымы толькі ў халодную ды дажджлівую пагоду.

Сіпла звоніць гадзіннік...

Późna jesień

Kochałem i kocham deszcz późnej jesieni: zimny, uporczywy. Słysząc go za ścianą, ciecze z dachu, rozpryskuje się na wymytych z ziemi kamieniach i w skorupach w pokrzywie pod przyzbą. Ktoś pośpiesznie idzie ulicą, ciężko depcząc opadłe liście.

O dziewiątej wieczorem gasną światła w oknach, stary ścienny zegar zgrzytliwie dzwoni. Po bruku grzechocze żelaznymi obręczami spóźniona furmanka; wypełniona wilgocią, lodowata.

Jak dobrze leżeć w pościeli w taki czas, czuć ciepło suchej i miękkiej kołdry, zasypiać mocnym snem, który przychodzi tylko w dżdżysty wieczór.

Zgrzytliwie dzwoni stary ścienny zegar...

przeł. Jan Czopik

Доўгая смерць Крынак / Długa śmierć Krynek

Доўгая смерць Крынак

У заімшэлыя Крынкі, у якіх знікае правінцыяльны шлях, прыязджаюць рэйсавыя аўтобусы. Яшчэ з пасажырамі. З'яўляюцца і аўты. Абнюхваючы ўпатканыя завулкі, упаўзаюць у нечыя вароты (пад брэх сабарна). Часам ламарэндзіць паміж платамі грузавік з брызентавым гарбом, сунучыся ў шорганні галіноўя запушчаных прысадаў (нешта вывозіць). Прашлэпае забарадзелы абадранец; дзесьці кідае ябукамі, бы каменні на крушню, малады п'яніца.

Тут ўсё восень, ці лета а ці зіма.

Не зразумець мне, дзеля чаго жывуць у Крынках людзі. Даўным-даўно павінна іх не быць; урослыя ў зямлю будынкі і размытыя вуліцы тут будуць укрытыя свяжукімі бярэзнічкамі, грыбнымі пералескамі. Пушча атуліць непатрэбную ў капіталізм ваколіцу: на колішніх загонах забуююць мядзвежыя маліннікі, завядуцца дзікі пад дубовымі падрубамі і пачнуць пасціся казюлі на ўтравелых прыгуменнях... Позніцца прыход сюды новай цывілізацыі гораду і лесу. Вінаватыя ў гэтым, вядома, палякі. Перабіраючыся ў напакіданае беларусамі феадальнае старонне, бессэнсоўна яны мяр куюць, што хоць у Крынках, гэтым пасляха лопскім цені гораду, магчыма выжыць... А іх жа можна толькі ціха памерці.

Długa śmierć Krynek

Do tych porastających mchem Krynek, kędy zapada się prowincjonalny szlak, kursują autobusy. Miewają pasażerów. Pojawiają się także auta. Obwążując napotkane zaułki, wtaczają się w czyjeś wrota (przy ujadaniu kundla). Czasami łomocze żelastwem w zapłociu samochód ciężarowy ze wzdętą plandeką, sunąc w trzasku łamiących się gałęzi zapuszczonych posesji (ktoś coś wywozi). Przypałęta się zarośnięty oberwanieć; skądś dolatuje, niczym odgłos rzucanych kamieni, bluzganie młodego pijaka.

Nie wiedzieć czemu, ciągle tu jesień, czy to latem czy w zimie.

Nie mogę jakoś pojąć tego, czemu w Krynkach mieszkają ludzie. Już dawno nie powinno ich być tutaj; budynki garbacieją i chylą się ku ziemi, a rozmyte uliczki porosną niebawem rzeską brzezina, młodniakiem z grzybami. Puszczą przygarnie do się tę zbyteczną dla kapitalizmu okolicę: na niegdysejszych ogrodach rozrosną się malinowe chaszczce, dziki wyrzją sobie barłogi pod dębowymi

podwalinami i poczną paść się sarny na trawiastych zastodolach... Późni się przyjdzie cywilizacji miasta i lasu. Winni temu są oczywiście Polacy. Przesiedlającym się w te, porzucane przez Białorusinów feudalne strony, zupełnie bez sensu wydaje się, tym przybyszom, że przynajmniej w Krynkach, w tym pochłopskim cieniu miasta, da się jednak żyć... A tutaj można jedynie umrzeć w spokoju.

Przeł. Jerzy Plutowicz